

Пуковник С. Л. А. Маршал: ЛЈУДИ ПРОТИВ ВАТРЕ

Пуковник Маршал је амерички војни писац и војни историчар. У току од десет година играо је видну улогу као тумач савременог ратководства како за професионалне војнике, тако и за ширу публику. Учествовао је у Другом светском рату на пацифичком и на европском ратишту. До Другог светског рата писао је о рату уопште, о питањима стратегије и тактике и издао своје прве две књиге „Блицкриг“ и „Армије на точковима“. По ступању САД у рат посветио се личном и интензивном проучавању и анализирању савремених борби и о томе је послао више дописа са бојног поља. Своје закључке доноси на основу анализе и података из више од хиљаде борби, при чему главну пажњу посвећује борцу, тој — како он каже — најмање схваћеној личности од које на крају крајева зависе и победа и пораз. У својој књизи „Men against fire“¹⁾ открива узроке и суштину многих недостатака и слабости васпитања, обуке и командовања и доводи их у везу са проблемима будућег рата.

Књига је врло занимљива и поучна, јер на веома искрен начин критички износи многе, често и непријатне и грубе истине о Армији САД. Читајући ову књигу сретћемо се са питањима и проблемима који су од великог интереса и за нас, али при томе треба имати стално у виду оне разлике које постоје између наше и Армије САД, а то су: класни карактер армије, тј. класни карактер командног елемента, јединица и родова војске и видова оружане силе; веза организације и карактера армије са карактером уређења друштва и државе; карактер нашег НО рата, као и наших будућих евентуалних ратова и карактер ратова САД; становништво као вој-

нички материјал и његове општеисториске и војничке традиције; организација, формација и наоружање.

Писац каже у предговору своје књиге да не жели проричати какав ће бити будући рат, већ да се гледишта изложена у њој подвргну озбиљном и свестраном испитивању, јер се обука у Армији САД још изводи по извесним методима из осамнаестог века иако је Армија наоружана најмодернијим оружјем двадесетог века.

Књига има тринаест одељака од којих сваки за себе претставља извесну целину, те ће се тим редом и приказати.

У почетку Другог светског рата у САД се преувеличавала улога машине, док се значај великих маса добро извежбане пешадије сводио на најмању меру. После пада Француске то је постала омиљена тема америчке штампе и радија. И у Конгресу се дискутовало о томе да сву пажњу треба поклонити ваздухопловству и оклопним јединицама, а да се пешадија може потпуно занемарити. Последица оваквог схватања о организацији Армије САД довела је до тога да је пешадија постала најзастављенији род војске.

Даља је последица оваквог гледања на значај пешадије у савременом рату била да је на европском ратишту отпочела у 1944 години једна од најодлучнијих операција Другог светског рата без и најмање резерве у пешадији. Два месеца после искрцавања у Нормандији, Американци нису имали у Француској никаквих пешадиских резерви нити је било изгледа да ће их бити. У децембру 1944, за време борби у Арденима, дошло је до врло озбиљне кризе баш услед недостатка пешадије. Због тога је маршал Монтгомери оклевао у предузимању противофанзиве и предлагао да се она одгоди. Криза је преброђена на тај начин што су од снага одређених за потпуну ваздухопловних и ПАО јединица на

¹⁾ Men against fire. By Colonel S. L. A. Marshall, Combat Forces Book Service, Washington.

брзину формирана и обучена пешадиска појачања. Овакво потцењивање негативно се одражавало на саму пешадију у току целог рата и неповољно утицало на њен дух, самопоуздање и борбену способност.

Пуковник Маршал каже да су се преварили сви они који су мислили да ће их машине и утврђења заштитити и да је могућ „Сицкриг“ у линији Мажино, као и они који су мислили да ће помоћу машина „Блицкриг“ моћи извојевати брзу победу. Пешадија остаје тело државне одбране и она се мора благовремено припремити. Ко то не учини благовремено, биће нагнан нуждом да то изврши. Пешадија је та која, после дејства свих најразноврснијих машина, мора да сломи преостали отпор непријатеља и да осигура победу. Ту нема другог пута и сваки онај који мисли да се рат може водити притискивањем на електрично дугме, љуто се вара.

Писац се обара и против оних који мисле да ће у будућем рату све зависити искључиво од атомске бомбе.

Овакво гледање на значај и улогу појединих родова и видова војске и појединих борбених средстава од стране војног писца земље која располаже највећим индустријским и уопште привредним потенцијалом, а која је на првом месту и у производњи атомске енергије, врло је интересантно за нас, тим више што истиче значај и улогу пешадије, јер ће код нас пешадија и надаље остати основни род војске услед утицаја разних географских, орографских и осталих елемената. Изгледа да писац није хтео да падне у заблуду у коју су пали неки војни писци и војни и државни руководиоци после Првог светског рата, а многи падају и после Другог, придајући превелик значај техници, а запостављајући значај човека.

Циљ рата је потпуно потчињавање воље непријатеља. Победилац захтева „безусловну предају“, што је природна последица „тоталног рата“ у коме учествују све гране народне делатности. Да ли ће рат постати тоталан или ће се водити у неком ограниченом опсегу, не зависи од обостраних пљачкашких прохтева, већ од домета и пробојне моћи оружја и способности државе и народа да одржи свој капацитет. Напад Немачке после деветомесечног „Сицкрига“ 1940 године, то најбоље доказује.

И ново оружје којим је наоружана Армија САД — атомска бомба, бомбардер В-36, летеће бомбе и уређаји за бактериолошки рат — намењено је у првом реду за напад на грађанство, што значи да је и оно

оружје тоталног рата. Развој и усавршавање оружја врши се данас у циљу што ефикаснијег напада на градове и центре становништва, тако да се при томе нападач не излаже готово никаквој опасности. Сигурно је да ће се и наоружање осталих великих држава развијати углавном у истом смислу. Ефекат такмичења у наоружању биће, прво, смањење изгледа на брзу победу ма које стране и, друго, убилачки рат за обе стране. Неограничена употреба диригованих летећих бомби против циљева који су скоро незаштићени много ће томе допринети.

Присталице механизованих, моторизованих и ваздушних снага пре Другог светског рата тврдили су да ће применом њиховог оружја рат постати краћи и јевтинији у погледу људских живота и материјалних издатака. Они су једноставно мислили да ће брзи и сигурни покрети имати за последицу брзу и сигурну победу. Међутим, они су се потпуно преварили. Истина, њихово оружје се показало ефикаснијим него што су се и сами надали, али њихова заблуда била је у томе да нису схватили природу рата и историју њеног развоја. Једино што су постигли јесте то да су створили предуслове за тотални рат. Писац сматра да развој атомске енергије претставља само продужење историје развоја рата и да не мења основе ратводства; он је убеђен да ће у будућем тоталном рату циљ и задатак употребе атомског оружја и диригованих летећих бомби бити физичко уништење друштва, као што је задатак осталог наоружања уништење војске. Али он сматра да треба претпоставити да атомска енергија, чак ако се узме у обзир и даљи њен развој, ипак неће моћи да уништи противника, јер пространство спречава овакву могућност. И за њу, као и за остало оружје, важи ограничење по коме тачност њене употребе не може никада да буде равна њеној рушилачкој моћи. Због тога ће, по мишљењу писца, атомска бомба постићи свој циљ ако успе да уништи морал, дух и вољу непријатеља и присили га на безусловну предају.

Писац придаје велики значај авијацији, али сматра да после њеног дејства морају сувоземне снаге да упадну у непријатељску територију и то највећом брзином. Ова брзина треба да се постигне ваздушним преносом свих сувоземних снага — пешадије, тенкова и артиљерије са одговарајућим средствима за живот и борбу. Ваздушни рат без одговарајућих сувоземних снага, сматра бесмисленим. Последица

тоталног рата треба да буде тотално освајање непријатељске територије и тотална окупација његових покрајина и градова. Окупације Немачке и Јапана обрасци су за ово.

Писац каже да се војници у војсци САД обучавају многим непотребним стварима, а не проучавају искуства која су стечена у рату, тј. оно што им је најпотребније. Због тога они улазе у рат без потребних знања. Међутим, постоји могућност да војник буде обучен и да благовремено упозна прилике које владају на бојишту. Писац сматра да суштина питања није у томе да се војник обучи у руковању оружјем и у коришћењу земљишта; јер је тако традиционално војно-стручно гледиште потпуно погрешно. Напротив он сматра да природа савремених операција и борби захтева да се у обуци тежиште пренесе на човека као, таквог, а у другом реду на оружје и на земљиште. Пре свега треба водити рачуна о природи човека, чак и више него о материјалним условима. У борби је од прворазредне важности додир између војника, осећај да нису усамљени, јер то их охрабрује и оспособљава да правилно користе своје оружје. Топлина која зрачи из сазнања стрелца да се налази у друштву, по мишљењу писца, исто толико је важна за употребу оружја колико и прст који повлачи обарачу или око које нишани. Писац сматра да је то основно у психологији пешака, јер он осећа помоћ у првом реду од присуства својих другова, а тек у другом од њихових оружја. Када би пред непријатељем имао да бира, он би више волео да буде без оружја, али са друговима, него наоружан савршеним брзометним оружјем али сам.

Писац приказује бојиште као хладно и пусто место. На пешака у почетку не утиче толико опасност, колико чињеница да је бојиште пусто и празно, чија тишина често изгледа кобноја од ураганске ватре. Пешак осећа опасност, али не види ништа против чега би могао да се бори. То су последице обуке у току које се он навикао да види око себе јаке снаге као на вежбама и маневрима, где се он никада није осећао тако усамљеним.

У одељку о густини ватре писац открива веома интересантну, а у исто време и веома чудновату појаву. Он је у току прошлог рата извршио детаљна испитивања у преко 400 пешадских чета на пацифичком и европском ратишту. Ни у једној од тих јединица није нашао ниједног старешину — командира чете, вода или оде-

љења, нити команданта батаљона, који би покушао да установи колико је његових војника употребило своје оружје у борби. Многи су аутоматски одговорили: „Верујем да је сваки војник употребио своје оружје, било у једној или другој фази борбе“.

Испитивањем војника после борбе установљено је да их је обично гађало 15%, а у најбољим четама 20—25%. У већини случајева чете су постизале одличне резултате, ма да су у неким ситуацијама биле одбачене и поражене од непријатељске ватре.

Писац даље каже да је обично гађало само 15% стрелаца без обзира да ли је борба трајала један, два или три дана. Дакле, трајање борбе није утицало на број. Такође ни земљиште, ни тактичка ситуација, ни непријатељска ватра нису утицали на однос активних стрелаца према неактивнима. Чак ни борбено искуство, стечено кроз више борби, није уносило веће промене у тај однос, што би се морало очекивати.

Писац је мишљења да овакви резултати указују на то да је горња граница процента активних стрелаца одређена једном сталном величином која је својствена природи трупе или је пак последица нашег несхватања те природе и нашег пропуста да предузмемо потребне мере. Он сматра да би о томе требало да размисле све старешине, а нарочиту пажњу да обрате командири водова и одељења који морају непосредно да утичу на повећање ватре својих јединица. Поред тога, треба обратити пажњу на обуку и васпитање.

Интересантно је да неки од оних који нису употребили своје оружје нису избегавали опасност борбе, нити били симулант или бежали од опасних места. И као стрелци су били добри, тј. умели су добро да гађају, али нису хтели да употребе своје оружје иако је њихова ватра била веома потребна. Зато писац сматра да сама извежбаност у гађању и добро познавање оружја ни издалека не гарантују да ће војници употребити своје оружје у борби. Потребно је приступити дубљем проучавању природе човека и начине за постизање дисциплине ватре прилагодити овој природи.

Према нашим искуствима, за нас су овакве констатације заиста несхватљиве. Онакве појаве биле су својствене само некадашњим најамничким армијама.

Међутим, писац стално истиче значај ватре која, по његовом мишљењу, доми-

вира свима осталим питањима. Он чак каже и то да и они војници, који не употребљавају своје оружје, али наступају са својим борбеним друговима, доприносе победи. Њихово присуство не утиче негативно на остале војнике, напротив, у извесној мери их и потстрекава, док на непријатеља, уколико види већи број војника, утиче неповољно. Дакле, овакви неактивни стрелци доприносе масовности напада, али не утичу никако на његову ефикасност и брзину. У једном од најбољих батаљона Америчке армије, који је у Другом светском рату учествовао у многобројним борбама и свуда се показао као одличан, број војника, који су у борби употребљивали оружје није никада био већи од 30%. Писац наводи генерала Хоенлоа који је некада рекао: „Ако у борби војници износе пушку уз гиб рамена, доказ је да су одлично обучени“.

У погледу одржавања везе, обавештавања и извештавања писац каже да су чињене велике грешке и пропусти који су проузроковали многе неуспехе. Потреба за одржавањем веза и извештавањем није довољно схваћена и није ушла у навику. Сваки војник мора да зна ситуацију како би могао вршити своју дужност са потпуним разумевањем њене важности. Познавање ситуације је душа морала у борби. Тактичка јачина положаја не зависи толико од броја војника колико од тога да војници знају тај број. Боље је имати на боку слаб вод за који се зна него чету за коју се не зна. Тактичка помоћ мора бити позната и мора се осећати да би постала и права морална помоћ.

Везе са позадином биле су добре док су везе по фронту биле слабе или никакве. Тако, например, када је мала група заузела мост на Рајни код Ремагена, о томе је Врховна команда у Ремсу (300 км) била обавештена у току једног сата. Што се догодило у некој чети, било је познато у штабу корпуса у току неколико минута, али није било познато осталим четама истог батаљона у току целог дана, а можда и никада. При извештавању, поред тога што се грешки, редовно се употребљавају разнолики изрази за исте ствари, услед чега се не може добити јасна слика. Људи исте школе не говоре и не виде једнако. Ако су исте интелигенције, реагирају према своме карактеру, према стању живаца и према стеченом борбеном искуству. Значи, недостaje јединство мисли и доктрине.

Од потчињених се обично траже претерано чести извештаји, а заборавља се да

главни циљ тражења извештаја треба да буде прикупљање података ради што ефикасније помоћи својим потчињенима.

Писац каже да несхватање трупe често долази отуда што у штабу седе људи који су туђи фронту и трупи, не говоре њеним језиком и не разумеју њене муке.

Прави командант треба да врши своју командантску дужност на своме месту, позади јединице, али мора наћи времена и могућности да обиђе фронт и да сваки свој обилазак искористи за подизање морала код својих војника, за упознавање са током борбе и са многим детаљима рада и живота у првој линији, јер тако ће научити како ће чувати животе својих људи, како ће им најбоље моћи помоћи, на који начин ће повећати њихову издржљивост и борбену способност. То треба да је главни циљ обилазака линије фронта.

Писац даље каже да увек постоји разлика између обуке и стварне борбе. Ову пукотину не можемо затворити и изгладити никаквом обуком; са њом морамо рачунати.

Даље се у књизи истиче велики значај земљишта и каже се: „Земљиште је велики учитељ, од њега морамо да учимо и да примамо његове поуке“. Земљиште се у потпуности упознаје тек када се изађе на њега.

Велики значај писац придаје и времену као атмосферској појави у разним облицима: киша, магла, хладноћа, ветар и наводи примере где је време било не само од тактичког, већ и од оперативног значаја.

Истиче се потреба да се искуства стечена и у малим јединицама саопштавају осталим јединицама. Врло добре идеје и тактички поступци остају често у оквиру једне чете иако би били од користи за целу армију.

Као велику грешку у школовању младих трупних старешина сматра претерано придавање значаја опробаним поступцима и правилима. Писац каже да природа рата подлеже сталним променама и зато ће увек настајати нове ситуације које ће захтевати решења о којима нисмо досада ни сањали. Потребно је дати старешинама свих положаја више слободе у размишљању; треба развијати природне способности и потстрекавати војника да мисли, а не поступати са њим као са зубом на неком зупчанику који треба прилагодити некој великој машини. То значи да се траже људи који умеју да мисле и да дејствују. У исто време, као највиши циљ у обуци исти-

че се стварање јединства акције. Ова два циља не искључују један другог; они претстављају две половине једне разумне дисциплине које се међусобно допуњују. Иницијатива је веома пожељна особина и врлина, али само ако је њено дејство више концентрично него ексцентрично.

Писац придаје велики значај међусобном општењу у борби како између појединих војника и малих јединица, тако и између чета, батаљона и пукова. Он сматра да треба учити младе војнике, почев од првог дана када обуку војничко одело, да је у борби разговор исто толико потребан за победу колико и ватра. Он то наглашава, јер је запазио да се искуства, запажања и информације у борби не саопштавају, да се оно што се зна задржава за себе, често се сматра да то неће бити од никакве користи за засебну или за вишу команду, или да је то већ познато; укратко, не схвата се значај међусобног обавештавања и споразумевања или, како то писац назива, разговора. Вођа мора да говори ако жели да води; његова акција сама није довољна. Тих и нечујан пример неће никада покренути људе, каже писац. У борби се мора чути глас вође.

Говорећи о моралу у борби, писац каже да он потиче од сазнања јединства више него од ма чега другог и да расте или опада према томе колико се то јединство осећа међу друговима.

Писац посвећује доста места разматрању панике. Он је учествовао у истрагама и изналажењу узрока панике у седам разних случајева и каже да сви случајеви имају извесне заједничке карактерне црте. Тако, ни у једном случају паника није настала спонтано, већ увек услед неких свесних поступака. Ови поступци, обично малог броја људи, или чак и појединаца, изазивали су очајан и изненадан страх услед чега су војници почели безглаво и инстинктивно да беже. Установљено је да је у сваком случају панике могла да се избегне појава страха. Паника је обично почела због тога што неко није ништа мислио или није обавестио остало људство о томе шта намерава да ради. Писац каже да се може узети као правило да у пешадиској борбеној линији ништа не изазива панику тако лако као изненадно и необјашњено трчање уназад, макар и малог броја људи.

Писац каже да је морал израз онога што тупа мисли. То је скуп разних мишљења и осећања како појединаца, тако и већих група и целе армије. Морал је оно што људи мисле и осећају за своју земљу

и свој народ, што мисле о праведној ствари и политици своје земље и о другим земљама, пријатељима и савезницима, као и о непријатељима; што мисле о платама, раду и потребама, о слободи, ропству, оружју, другарству, дисциплини и нeredу, животу и смрти, богу и ђаволу. Ма где војник био и ма шта радио, његов морал ће увек бити продукат свих његових мисли, мишљења и схватања.

Писац каже да је застарела бајка да морал произлази из дисциплине. Међутим, ствар стоји управо обрнуто било да смо на бојишту или у кругу касарне: права дисциплина је продукт морала. И поред свих мера, армија ипак претставља стадо, иако добро организовано. У моменту велике нужде и невоље оно је подвргнуто истим законима и само строга контрола спречава да се не претвори у гомилу. По његовом мишљењу утицај друштва на дисциплину у армији већи је од утицаја војничке обуке.

На крају писац каже да се амерички начин ратовања заснива на привредном потенцијалу, који омогућава спровођење начела чувања људи, што значи, употребити на свакој тачки материјална средства у оним количинама које су потребне да се заштите животи војника. Американци не употребљавају пешадију за задатке које могу боље извршити тенкови; они су против употребе тенкова тамо где могу артиљерија и авијација да сврше посао; они не жртвују људе да би спасли машине. Међутим, писац даље каже да четврт милиона мртвих и трипут толико рањених показују да постоје границе за употребу машина у рату и да су машине могле да испоље своју ефикасност само услед способности, ефикасности и храбрости људи који су морали да се заложу и жртвују у борби.

Размишљајући о искуствима која је стекао са борбеним јединицама, он истиче један утисак изнад свих осталих. Још као студент војне историје, читајући разна војна дела, он је сматрао да је у рату снага одлучујући фактор. Веровао је да су битке и ратове добијали они који су били у могућности да примене већу снагу на одлучујућој тачки. То је, каже, донекле можда и истина. Али ако се сложимо са таквим гледиштем, онда нам остаје само један мали корак до потпуно материјалног гледања на снагу и на војничку одлуку. Успех постаје чисто математички проблем и своди се на бројање људи и машина и на прорачунавање њихових потреба. Међутим, сад каже да зна да то није тако и вели, ако

га рат није научио ничему другоме, он га је научио да је погрешно мишљење да су богатство, материјална средства и индустријски капацитет стварни извори војничке моћи једне нације; у борби долази увек до ситуације када ни одлуке државника, ни оне генерала, ни наше национално богатство, не могу да одлучно утичу на равнотежу. Победа се постиже тек кад се пређе ова тачка и када борба пређе у руке људи који се крећу под непосредном смртном опасношћу. Многи мисле да сигурност земље лежи у производњи по ланчаном систему. Писац је родом из Детроита и каже да се тамо говори да је индустрија Детроита добила рат. Уствари, каже писац, он још није видео тенк Шерман или топ Браунинг који би ма шта допринели одбрани земље уколико нису дошли у руке људи који су вољни да жртвују своје животе.

Из многобројних пищевих запажања, критика и гледишта види се да је прику-

пио богато ратно искуство. У овоме приказу је споменут само један део оних питања која разматра у својој књизи.

Књига је врло интересантна јер нам даје слику о стању у нижим тактичким јединицама једне савремене, моћне, најмодернијим средствима наоружане, али младе Армије. Недостаци у погледу обуке, извежбаности нижих старешина, управе борбом и ватром, одржавања везе, неједначеног језика, односа између војника и официра, које писац износи, најбоље доказују да је та Армија млада. Међутим, треба имати у виду да многи од наведених недостатака не произилазе само из младости Америчке армије, већ и из друштвеног уређења, начина живота, карактерних особина становништва.

Интересантан је и значај који писац, у савременом рату, придаје човеку у поређењу са техником, као и значај који придаје пешадији у поређењу са осталим родовима војске.

И. Б.

Generalmajor Ivan Božić

Адмирал Џералд Дикенс: БОМБАРДОВАЊЕ И СТРАТЕГИЈА

Појавом авиона родила се једна нова стратегијска доктрина. Авиони — тврдили су присталице те доктрине, моћи ће да поруше сва постројења на копну и мору, а да сами претрпе врло мало од дејства одоздо; стога се ваздухопловству мора признати првенство међу оружаним снагама; операције војске и морнарице само ће стварати најповољније услове сопственим, а најнеповољније непријатељским ваздушним снагама; ове неће тући војне циљеве него индустрију и градове у дубокој позадини непријатеља; за народну одбрану је потребно — и довољно — да се у случају рата задобије превласт у ваздуху.

Први заступници ове нове доктрине били су романијери и драматизатори науке, још пре Првог светског рата. Они су говорили у будућем времену, као пророци. Али после Првог светског рата, војни писци — Дует, Мичел, Гровс, Северски — говоре већ у садашњем времену као о готовој стварности. Да ли их је Други светски рат демантовао? То управо тврди британски адмирал сер Џералд Дикенс, унук великог писца Чарлса.¹⁾ Он настоји да докаже да авијација није изменила неизмењива наче-

ла ратне вештине него само њихову примену.

Зачетак нове доктрине уочава адмирал Дикенс још при крају Првог светског рата, када су прикупљани бомбардери Хендли — Пејс за напад на Берлин. Напад није изведен, јер се у међувремену Немачка била срушила, али је идеја остала. У Империјалном одбранбеном комитету, установљеном 1926 управо у циљу да се пронађе заједничка стратегија за сва три вида оружане силе, британски ваздухопловни стратеји су се стрпљиво, али одлучно, залагали за оперативну самосталност Ваздухопловства (RAF-a). Садејство са копненим и поморским снагама стављали су у други ред. Ово гледиште прихватила је и британска влада под притиском ентузијаста који су можда били талентовани техничари, али рђави стратеји. Резултати су се осетили одмах у почетку рата. Војска није имала своје авијације нити је RAF имао у своме саставу извежбане делове за садејство с њом. Уочи битке генерали нису знали са каквом ће авијацијом располагати. Морнарица је допуштено да има само онолико авиона колико су могли понети њени носачи. Чак је обалска авијација (Coastal Command), која по дефиницији сарађује са флотом, била под оперативном контролом

¹⁾ Admiral Sir Gerald Dickens, Bombing and Strategy, London, 1946.

RAF-a. Као његово пасторче, она ни изда-лека није могла да задовољи захтеве морнарице. Па и сам RAF је трпео од своје сопствене доктрине. Предјесећ 1940 у чувеној Бици за Енглеску, било је премало ловаца. RAF је сматрао, зацело, да већи део својих ограничених могућности треба предвидети за операције против немачких индустријских рејона и да ће таквим операцијама најбоље осигурати сопствену и савезничке земље.

Међутим, писац гледа сасвим друкчије на сигурност Велике Британије. Она обично почиње рат дефанзивом, често дефанзивом очајника. Под таквим условима њена почетна стратегија мора створити сигурност оног без чега не може опстати, а то је сигурност матичних острва и поморских комуникација. То неће бити апсолутна сигурност, већ минимум који још увек значи велики губитак бродовља, прекоморске територије и живота — који значи крв, зној и сузе, али који ће ипак омогућити постепено јачање оружаних снага док се не створе услови за офанзиву.

Животни минимум сигурности је кључ почетне британске стратегије. Све операције морају бити управљене томе циљу, јер треба метрополи омогућити увоз милиона тона хране, горива, сировина, а уједно заштитити транспорте трупа и материјала преко мора и океана, као и сачувати, посести или преотети неке виталне тачке — неопходне за контролу поморских комуникација. Поморске комуникације су толико значајне у очима писца, да се сва средства, сваки авион мора употребити за њихову заштиту. Радити супротно, значи грешити против принципа економије снага.

У томе светлу посматра Дикенс све почетне британске операције — у Норвешкој, Француској, Холандији, Белгији, у Хонгконгу и Малаји, у Северној Африци, око Малте и Гибралтара. Све су оне чиниле део борбе за одржање поморских комуникација. А ипак, ваздушне снаге одређене за ове виталне задатке биле су дуготрпљиве, јер је сарадња авијације била недовољна. Авијација флоте (Fleet Air Arm) је била слаба, а RAF није имао погодне аеродроме. С обзиром на значај Норвешке за превласт на Северном Мору, доказан још у прошлом рату, требало је омогућити подршку авијације до линије фронта, а када то није учињено, није се у Норвешкој требало ангажовати уопште. Малаја је изгубљена због слабих по-

морских снага ангажованих практично без ваздухопловства, а Малта би доживела исту судбину да шака ловаца, као у Бици за Енглеску, није учинила и оно што је изгледало невероватно. Да је било довољно авијације у Индокини, јапанској флоти могао се приредити Перл Харбор, чиме би се у корену пресекао напад на Малају. У време Битке за Француску, док су савезничке армије трпеле ударац за ударцем, британска авијација је тукла централе близу Лајпцига и рафинерије у северозападној Немачкој, као да су се немачки тенкови и авиони нападали директно из тих рафинерија. Свакако, Британци су тада били слаби свуда — у ваздуху, на мору и на копну, али је баш због тога требало сасредити све расположиве снаге на једном циљу, на сигурност извесних виталних тачака. У тим данима Велика Британија није могла допустити појединим деловима своје оружане силе да врше стратегијске офанзиве за свој рачун. Може ли ко тврдити — пита Дикенс, да је Немачка трпела више од још неефикасног почетног енглеског бомбардовања него Енглеска од пораза на мору и копну, од губитака бродовља и престижа? Немачка Врховна команда морала се утешити за своје губитке од бомбардовања када је гледала како губици енглеског бродовља расту до страховитих цифара. Несумњиво, било је привлачно да се омета изградња подморница у непријатељској позадини, у њиховом зачетку, али би било боље да су се тукле подморнице док врше потапање стотине хиљада тона британског бродског простора. Неки се ваздухопловци бране од овог прекора, тврдећи да RAF није могао дати много више директне подршке војсци и морнарици, јер многи авиони нису били погодног типа, али то је баш доказ погрешне ваздухопловне доктрине усвојене између два рата, која је предвиђала две трећине ваздушних снага за бомбардовање непријатељских продукционих центара¹⁾. Али и поред тога, са извесним импровизацијама на постојећим типовима, могло се учинити више у погледу сарадње RAF-a са остала два вида оружане силе, да се врховно војство није коле-

¹⁾ Дикенс каже да је Велика Британија располагала у почетку рата са неких 1.400 бомбардера и 800 ловаца. Првог маја 1945 имала је 3.182 бомбардера и 3.337 ловаца. Обалска авијација метрополе бројала је 353 авиона свих типова (већином малог акционог радиуса), а у прекоморским поседима било је само 68, и то сви извиђачки.

бало између две стратегије, дефанзивне и офанзивне.

Дефанзива, коју Дикенс препоручује Британији за први период рата и у коју треба уложити све снаге у заједничком напору, јесте стратегиска дефанзива која не одбацује тактичке нападе. Он је упоређује са опседнутом тврђавом. Опседнута војска је преслаба да се бори на отвореном пољу, али учесталим испадима слаби нападача, водећи при томе рачуна да себе не ослаби више него непријатеља.

Читава једна глава посвећена је питању улоге коју је требала да одигра авијација у дефанзивном периоду прошлог рата да би се постигао **животни минимум сигурности**, тај заједнички циљ целокупне оружане силе Велике Британије, — али је њен садржај мршавији од онога што нам обећава њен наслов. Ту се каже да је немачка ваздушна сила била главна опасност за територију Уједињене Краљевине, али није уочено да је она у исто време представљала опасност и за британску поморску моћ, угрожавајући луке и поморски саобраћај. Отуда је главни задатак RAF-а требало да буде борба противу немачке авијације. Слично, као што чини флота на мору, авијација треба да настоји да задовољи превласт у ваздуху, најпре локалну, а затим општу. Ради контроле поморских комуникација неопходна је сарадња сва три вида оружане силе. У томе је RAF, најзад, одиграо ванредну улогу, јер (заједно са авијацијом флоте) бележи у своју корист готово половину потопљених немачких подморница. Али није довољно да се у поморске операције баце авиони који конструктивно нису томе били намењени. Већи део RAF-а но што је досад било, треба да је конструисан и извезбан за операције на мору, а обалску авијацију треба просто предати у надлежност морнарице. Али, ако се то и учини, услуге других делова RAF-а биће неопходне, не само над морем него и против поморских и ваздухопловних база из којих непријатељ угрожава поморске комуникације и луке, а и за одбрану лука значајних за поморску превласт. На копну, баш због тога што су британске сувоzemне снаге у почетку слабе, авијација мора да учини све да би појачала њихову нападну моћ.

И у офанзивном периоду, који настапа када се однос снага битно измени, већи део авијације треба да сарађује са осталим видовима оружане силе да би се рат завршио што економичније. У међувремену — које писац не ограничава поближе, про-

блем употребе авијације није му сасвим јасан, али све док није дошло до војних операција на Континенту, велики део авијације морао се употребити искључиво за потребе морнарице.

Писац нас уверава да није противник стратегиског бомбардовања и да су такви напади потпуно оправдани у извесним околностима — које поближе не означава, и у извесном периоду — који свакако треба тражити између дефанзивне и офанзивне фазе. Тада, када су задовољене потребе свих главних војничких циљева, па нам преостане нешто (ваздушних) снага, могу се предузети напади на непријатељске фабрике и комуникације, но и тада одговорни државници морају будно пратити те ексцентричне акције да не ослабе напоре према непосредном главном објекту. Али, ма да сасвим не одбацује стратегиско бомбардовање, сва му је аргументација против њега. Морал непријатеља, тврди он, не руши се стратегиским бомбардовањем док је непријатељ још у офанзиви и док има изгледа на победу. Морал становништва почиње да опада тек када оно увиди да је његова војска приморана на дефанзиву без наде на победу. Бомбардовање продукционих центара значи не само да ће велики број авиона бити ангажован на ексцентричне циљеве, него да ће несоразмеран део продукционе моћи отићи истим путем. Убудуће ће велики део фабрика ићи под земљу.¹⁾ Према послератним британским и америчким извештајима, штета нанесена немачким фабрикама није била у сразмери са учињеним напорима; немачка продукција повећавала се све до 1944, а на крају су четири петине фабрика биле у употребљивом стању. Против стратегиског бомбардовања Дикенс наводи и врло чудне аргументе. У окупираним немачким градовима савезничке окупационе трупе нашле су се усред рушевина, где није било више ни осветљења, ни канализације, ни водовода што се незгодно осећало. Рат неминовно ствара и иначе много рушевина, па их не треба повећавати ако то није потребно. Велики део штете, почињене стратегиским бомбардовањем, после рата пада на победника. Дикенс осуђује стратегиско бомбардовање и из етичких разлога. Бомбардовање као одмазда за терористичке нападе допушта само у два случаја: а) када треба заплашити непријатеља да не

¹⁾ Дикенс каже да су при крају рата 143 фабрике у Немачкој радиле под земљом пуним капацитетом.

понови оно што је нама донело војничке штете; б) када треба подићи опали морал народа и оружаних снага.

Ваздухопловне операције над земљом су у прошлом рату назване тактичким или стратигским, према томе да ли су непосредно или посредно помагале рад сувоzemних снага, или тачније, да ли су се оди-гравале над бојиштем или у позадини непријатеља, без обзира да ли су циљеви били војнички или не. Писац не прихвата ову конвенционалну поделу. Он сматра тактичким циљевима и оне објекте у дубокој непријатељској позадини који имају непосредни утицај на ток операција. Тада су то војнички циљеви и оправдано се могу тући. Са тог гледишта он посматра политику бомбардовања RAF-а.

Посебна глава посвећена је атомској бомби. У атомском рату **животни минимум сигурности** неће смети да траје годину или две. Дотле би земља била уништена, јер неколико добро пласираних бомби могу да растроје војничке напоре и националну администрацију. Али се одбрана од атомске бомбе не може тражити у некој новој стратегији. Репресалије неће спасити земљу, утолико више што је Велика Британија мање способна да прима ударе него друге пространије земље. Једини је спас да се највећом концентрацијом, покретљивошћу, изненађењем, економијом снага и брзином прегази земља која се латила атомског оружја, што ће, изгледа, моћи једино да учине Уједињене нације.

Атомска бомба је логично везана за авион. Ако се са неколико бомби може уништити читав механизам и већи део становника једне државе, онда је стратегија бомбардовања оправдана, али — додаје писац, по коју цену за свет уопште, па и за саму ону земљу која је употреби! Он је уопште против сваког бомбардовања, атомском или неатомском бомбом.

*
* * *

У књизи „Бомбардовање и стратегија“ заступају се дијаметрално супротна стратигска гледишта од оних која је изнео А. Харис у својој књизи „Бомбардерска офанзива“¹⁾. Харис истиче да је требало дати апсолутно првенство бомбардерској офанзи-

ви, да се све друго — конкретно, потребе војске и морнарице — имало томе потчинити и да би рат био много краћи да је више продукционе моћи стављено у службу бомбардерске авијације. Насупрот овоме Дикенс тврди да је све оружане снаге требало сасредити према јединственом објекту — одбрани метрополе и поморских комуникација у почетку, а затим на инвазију Континента — и да би се рат сигурно изгубио да се ишло даље путем преношења тежишта на стратигско бомбардовање. Овде, дакле, није у питању само мера, проблем тежишта оружаних снага у заједничком послу, него питање две стратегије које се искључују. Обе књиге појавиле су се приближно у исто време, Харисова за тренутак раније тако, да је Дикенс у последњој глави могао још полемисати с њом.

Интимно садејство (на Западу се све чешће чује реч „интеграција“) свих снага према јединственом и непосредном циљу је здраво начело стратегије које авијација није још оборила. То је најјачи Дикенсов аргумент против Хариса. Начелно се не би имало шта приметити ни јако наглашеном значају поморских комуникација за британску стратегију. Адмирал Дикенс се брани од евентуалне оптужбе да је посматрао британске стратигске проблеме са партикуларистичког становишта морнара, али нама изгледа ипак да су операције британске војске у Норвешкој, Белгији и Француској 1940 године значиле много више него осигурање британских поморских комуникација. У најмању руку, те су земље могле послужити као мостобран за инвазију Немачке, што је и у његовој стратигској концепцији било неопходно. Значајније је да је при томе изгубљена из вида чињеница да је то био коалициони рат, са сложеним политичким и психолошким проблемима који се не може посматрати само са британског острвског становишта. Најзад, у оквиру општег напора, стратигско бомбардовање бележи врло уочљиве резултате, моралне и материјалне, па је можда требало поближе испитати њихов утицај на непосредне стратигске циљеве датог тренутка. А за будуће не смемо изгубити из вида да ефикасност авијације расте буквално из дана у дан, а упоредо с њом и њен апсолутни и релативни значај.

П. Т.

¹⁾ Види Војно дело бр. 1 за 1951, стр. 121.

Томас

Генерал Л. М. Шасен: АНТОЛОГИЈА ФРАНЦУСКИХ ВОЈНИХ КЛАСИЧАРА

„Антологија француских војних класичара“,¹⁾ коју је средио генерал Шасен, претставља несумњиво једну од веома интересантних и поучних књига у најновијој војној литератури.

Све велике војсковође одувек су препоручивале читање и студирање дела својих претходника. Иако се готови рецепти за победу не могу наћи у делима војних писаца — ранијих и савремених — ипак се њиховом студијом постиже извесан метод у размишљању и олакшава следећим генерацијама да се брже и лакше сналазе у својим конкретним условима и да доносе правилније одлуке. Јер, и поред тога што се искуство предака, нажалост, биолошки не преноси на потомке, оно може ипак помоћи да се отклоне многе заблуде и да се у свакој ситуацији брже нађе правилан пут и брже схвате и користе сопствена искуства, само ако се старо искуство пажљиво проучава. С друге стране, дела војних класичара претстављају неисцрпно врело моралне снаге, енергије, храбрости и пожртвовања, тако да је њихова студија корисна не само за развој интелекта и стручно усавршавање, већ и за формирање карактера.

Французи су дали велики број војних класичара светског гласа. Они су у току неколико векова предјачили на пољу ратне вештине. Њихов систем ратовања у XVII и XVIII веку довео их је на водеће место у свету, али се на рушевинама тога система у току Револуције стварао нови систем, који обележава нову еру у развоју ратне вештине уопште. У Првом светском рату, ма да бројно релативно слаби, Французи су још једном доказали своју високу војничку вредност.

Основна карактеристика француске војне мисли јесте њена логичност и јасност. У области тако пуној противречности и збивања, наизглед потпуно разнородних и независних, француски војни писци стално су се трудили да унесу ред и једноставност и да и најкомпликованије догађаје и најсложеније проблеме сведу на мали број основних елемената.

Ова тежња за удубљивањем у суштину догађаја и за одабирањем и истицањем онога што је битно и основно, довела је до

тога да се сразмерно велики број француских војних мислилаца смело издиже изнад области тактике у област стратегије, па, врло често, и у област филозофије рата. На овоме путу многи француски писци не заустављају се само на анализи прошлости и садашњости, већ често праве смеле синтезе и прорицања за будућност која су се више пута остваривала. Карактеристично је да су француски војни мислици одувек придавали првенствену важност фактору „човек“ и да веома много третирају питање „морала“.

У уводном чланку „Антологије“ генерал Шасен наводи, да по његовом мишљењу једно потпуно дело о ратној вештини треба да обухвати прво филозофску суштину рата у конкретним условима, а затим студију његових елемената. Он захтева да се пође од улоге команданта и његових главних одлика (моралних, физичких и интелектуалних), па долаје да је Наполеон називао команданта „извором наде“, Лиотеј „оним који зрачи“ и да је Сократ још пре двадесет пет векова рекао: „Војсковођа треба да зна како да снабдева своју војску храном и свим материјалом потребним за рат. Он треба да има маште да би могао да смишља оригиналне планове практичног смисла и енергије да их до краја оствари. Он треба да има оштро запажање, да је отпоран према умору, промишљен, добар, неосетљив, итд.“

Даље, писац каже да после команданта треба проучити трупу (њену физичку и моралну вредност и обученост) и обратити посебну пажњу питању „морала“ и студији материјала, у првом реду наоружања. Затим треба разматрати питање позадине са целокупним њеним функционисањем, студирати земљиште и временске услове, најзад, разматрати елемент случајности.

Тек пошто се овако проуче елементи рата, треба прећи на његове „принципе“, тј. на примену основних принципа логике у проблемима рата. Који су „вечити принципи рата“, писци се не слажу. Према генералу Шасену, први принцип је — тежити главном циљу, не обазирјући се на другостепене задатке.

Други принцип је — дејствовати офанзивно, пошто се само таквим дејством може победити.

Трећи принцип је — спровести економију снага, тј. поделити сопствене снаге

¹⁾ *Antologie des classiques militaires français, Textes choisis et présentés par le général L. M. Chassin, Charles-Lavauzelle, Paris, 1950.*

тако да се главна офанзива може изводити успешно, а да помоћна дејства не трпе.

На принцип офанзивног дејства надовезују се: изненађење и покретљивост, а на економију снага: концентрација и сигурност. Садејство се надовезује на оба принципа.

После принципа треба прећи на праксу и то најпре на организацију војске која се мења са променом у наоружању и у филозофској суштини рата. Са организације треба прећи на употребу, тј. на тактику и стратегију. Тако писано дело, по мишљењу генерала Шасена, треба завршити везом између политике и стратегије и тако, преко општег руковођења ратом, понова доћи до његове филозофске суштине, чиме је широки круг војне вештине затворен.

Приликом састављања „Антологије“ генерал Шасен трудио се да одабере такво градиво од чије ће студије читаоци имати највише користи. При томе су првенствено узети они писци који су снагом свога генија знали да осветле будућност, а затим они који су типични претставници војне мисли своје епохе, као: Блез де Монлик, Вобан, Морис Саксонски, Гибер, Карно, Наполеон, Ардан ди Пик, Фош, а од савременика адмирал Кастекс, де Гол и Камил Ружерон. На тај начин, Антологија обухвата само последња четири столећа.

Шеснаести век је доба великих открића и проналазака — доба ослобођења људског духа. На војном пољу, то је време стварања сталних армија и усавршавања наоружања. Ма како то чудно изгледало, XVI и XX век имају много сличности у погледу војне вештине. Оба века се карактеришу дубоким променама у наоружању. Појава аркебизе и мускете (пушке „кремењаче“) и увођење артиљерије у опсадну војну, а затим и у битке на отвореном пољу, обарају свемоћ оклопне коњице и чине да пешадија постаје „краљича битке“. Реакција на ново наоружање била је слична као и данас. Најпре морална: ново наоружање је проглашено срамним и нехуманим и покушано је да се забрани његова употреба; затим конзервативна: негирала се ефикасност новог наоружања, подвлачила се његова почетна неусавршеност и огромни трошкови око његове израде; тежило се да се новом наоружању супростави старо, само усавршено и дотерано.

За претставнике овог века с правом је изабран маршал **Блез де Монлик** (Blaise de Montluc, 1502—1577). Он је био један од првих који су схватили улогу аркебизе.

У једној борби успео је да се са 800 војника бори четири часа противу непријатеља јачине од преко 7.000 људи, захваљујући томе што је, привипут у историји ратовања, применио неку врсту расутог строја. Али Блез је био само претеча, јер је требало да прође још више од једнога века па да се усвоји комбинација ватреног и хладног наоружања, комбинација ватре и удара.

Блез спада у војне класичаре првенствено по ономе што је написао о човеку као главном фактору рата. Његове „Максиме о командовању“ ушле су у „Антологију“ и претстављају и данас врло интересантну и поучну лектуру.

XVII век је с правом назван „великим столећем“, јер је у њему дошло до великог културног процвата. Да поменемо само неколико општепознатих имена: Corneille, Racine, Molière, La Fontaine, Boileau, La Rochefoucauld, Pascal, Saint-Simon.... Претставник војне мисли тога доба несумњиво је Вобан (Vauban, 1633—1707). Са „великим инжењером“, наука утврђивања дефинитивно улази у војну вештину.

У ово доба ратови су били мали, са ограниченим циљем и хумани, а водили су се око тврђава.

Вобан је имао велику ширину погледа и био је противу сваке шеме. Интересантно је напоменути да је стално одбијао да напише један потпун „упут за утврђивање“, јер је сматрао: „да се вештина утврђивања не састоји у правилима и у систему (шеми), већ у здравом разуму и искуству“. Велики фортификатор придавао је човеку већи значај него фортификацким објектима, а у једном свом делу каже: „утврђивања немају вредности... ни неког другог дејства до онога које им дају људи употребљени за њихову одбрану“.

Никада у Француској није било толико интересовања за војна питања као у XVIII веку. Вођена је огорчена борба између присталица дубоког и плитког борбеног поретка. Да би се решило ко је у праву, одржани су први велики маневри. У то време јавља се низ војних писаца, као што су: Fouquières, Puységur, du Teil и Bourcet, који су били учитељи Наполеонови. А цела ова грозничева активност у области војне мисли припремила је доцније победе војске Револуције и Царства.

Овај период најбоље претстављају Морис де Сакс (Maurice de Saxe) и Жак де Гибер (Jacques de Guibert).

Морис де Сакс (1676—1750), пореклом Немац, маршал Француске и славни побед-

ник код Фонтеноја, написао је своје главно дело „Моја сањарења“ („Mes Rêveries“) за време једне краће болести. Дело је мало по обиму, али веома значајно по идејама. У њему Сакс обрађује скоро све војне проблеме свога времена и предлаже правилна и оригинална решења. У то доба једино он препоручује општу војну обавезу, уводи убрзани корак и пре Наполеона запажа да се битке често добијају ногама својих војника. На месту круте плотунске, увео је јединачну палбу, а пешадији је први дао пратећи топ. Код њега има зачетака одбране по дубини; он је увео редут који се може сматрати као претеча данашњих жејева.

Одломци унети у „Антологију“ односе се на: попуну војске, обуку, формирање борбеног поретка, прелаз преко реке, итд., у којима су изложене живе и оригиналне мисли од којих многе у својој суштини вреде и данас. Тако, например, у једном чланку Сакса препоручује се да се командант више не меша у ситнице и рад својих потчињених и да сувише не детаљише у својим заповестима, већ да само постави задатак и изда општа упутства, остављајући широко поље рада својим потчињенима.

Жак де Гибер (1743—1790) је, по мишљењу многих, највећи војни писац Француске. Важнија су му дела „Општи есеј о тактици“ („Essai général de tactique“) и „Одбрана система модерног рата“ („Défense du système de guerre moderne“). За прво дело Наполеон је рекао да је „погодно да се на њему изграђују велике војсковође“.

Гибер је запазио да је рат његове епохе спор и често без резултата и стално се трудио да нађе начина да га убрза и учини покретљивијим и ефикаснијим. У томе смислу он је претходник Наполеона. У великој полемици између присталица удара и присталица ватре Гибер придаје већу важност ватри, под условом да она буде тачна. Као што је познато, двадесет година доцније Суворов је тврдио да је „зрно будала, а да је бајонет мудар“. Гибер се борио против оних који су препоручивали дубок борбени поредак у свим приликама и сматрао је да колону треба употребљавати за приближавање непријатељу, а плитак поредак за борбу. Редиговао је „Упут за престојавање (маневровање), који је изашао 1791 године и уочи Револуције изменио целокупну француску тактику. Он је био присталица косог борбеног поретка, али га није схватао шематски, већ дубље,

у вези са земљиштем и осталим условима. Предлагао је формирање дивизија.

У оквиру стратегије он је за офанзиву до крајњих могућности и огорчен је противник одбранбених „позиција“ које се могу увек обићи. Да би се маневровало, треба се кретати по више посебних путева, али увек тако да се трупе могу благовремено прикупити за одлучан удар. Исто тако, препоручивао је да се трупе не везују сувише за комуникациске линије и за магацине, већ да се снабдевају и са терена у случају потребе. Да цитирамо само једну његову мисао из есеја: „Маршевати, стићи, угрозити непријатеља на једној тачки, напасти га на другој, образовати борбени поредак који одговара тренутку, земљишту и приликама“...

У своме другом делу, „Одбрани“, Гибер пориче неке своје смеле и правилне поставке из „Есеја“. Ово повлачење у суштини има дубоке филозофске разлоге. Он сматра да је за човечанство погоднији и мање ужасан систем ограниченог и спорог рата противу кога се он борио у својој младости, него тотални и брзи рат. И у томе је он у праву. Но његове жеље нису могле спречити рат маса који су донели Револуција и Наполеон, исто тако као што жеље научника, који су пронашли атомску енергију, неће моћи да спрече њену примену у рату.

У „Антологију“ су ушли одломци из „Есеја“ који говоре о: тактици, маневровању, косом поретку, формирању војске, тврђавама, супериорности маневра и о снабдевању. Из „Одбране“ ушао је оделак о систему модерног рата.

Период Револуције претставља славни „организатор победе“ **Карно** (Carnot, 1753—1823). Његова главна активност била је у Комитету јавног спаса (Comité de Salut public) одакле је управљао са једнаест армија у најтежем периоду француске историје. Он је био генијални реализатор идеја које су најавили Гибер и Сакс. Он је са много талента и умешности у пракси остварио: организацију дивизије, општу војну обавезу, масовну армију, принцип тражења битке, маневровање, примечу плитког борбеног поретка, и неку врсту индустриске мобилизације земље.

Наполеон (1769—1821) је највећи војсковођа свих времена. Он је тукао више битака него Ханибал, Цезар и Александар заједно. Са њиме почиње нова ера у ратоводству.

Наполеон коначно прекида са ограниченим ратом XVIII века и увек тражи ре-

шавајућу битку. Главни и основни циљ је уништење непријатељске војске, а географски и политички објекти затим падају сами. Победа је питање снаге. „Бог је на страни јачих батаљона“. С тога треба избегавати расипање снага и тежити да се у битку иде са максимумом трупа. На сваком ратишту треба имати само једну јединствену армију под командом једног команданта. Главна тежња маневра је да се непријатељ ангажује под што неповољнијим условима, те му с тога треба угрозити позадину или извршити удар у бок. Маршевати раздвојено ради извршења маневра, брзине и удобности, а прикупљено се тући. Код Наполеона за време маневра нема резерве, већ су све трупе у његовим рукама, што омогућује велику гипкост и стварање изненађења. Наполеон увек детаљно предвиђа све што непријатељ може да предузме.

Идеална наполеонова битка изгледала би приближно овако: најпре ангажовати непријатеља свуда где се нађе да би се открио његов распоред. Борба се наставља офанзивно или дефанзивно у циљу везивања непријатеља и добитка у времену за припрему одлучујућег удара. Затим долази напад једног дела снага коме се непријатељ није надао. Овај напад је управљен на осетљиво место непријатељског распореда, најчешће на позадину или бок и он ствара „догађај“, више моралан него ли материјалан, који доводи до дезорганизације непријатеља. Непријатељ је принуђен да мења свој распоред под ватром и тада Наполеон почиње општи напад са целокупном снагом. После победе непријатељ се гони до уништења.¹⁾

¹⁾ Интересантно је напоменути да је битка на Мишару скоро у свему одговарала горњој шеми наполеоновске битке. Карађорђе се борио са 5—6.000 војника противу 40.000 Турака. Најпре је пустио Турке да приђу сасвим близу, неотварајући ватру, а затим је, изненадним плотунском паљбом, унео пометњу у њихове редове. Турци су наставили напад, а Карађорђе продужава одбрану све док нису подишли самом шанцу. Тада почиње напад Луке Лазаревића са 2.000 коњаника у турску позадину, чиме је створен „догађај“, који, иако више моралан него материјалан, доводи до дезорганизације непријатеља. Турци су приморани да се престројавају ради одбране од коњице, а у томе моменту Карађорђе почиње општи напад са целокупном снагом и потучене Турке гони све до Дрине.

У „Антологију“ су ушли: „Тридесети битен Великој армији“, „Прокламација армији после Аустерлица“ и „Максиме о рату“, од којих наводимо само једну:

„Армије нису довољне да би се спасла нација, али је нација, коју брани народ, непобедива“.

Као претставник друге половине XIX столећа у „Антологију“ је ушао **Ардан ди Пик** (Ardant du Picq, 1821—1870). Пик сматра да је морал кључ победе. Он је био весник оних идеја које су Француску тако скупо стале у току Првог светског рата, јер је његов утицај на генерације које су водиле тај рат, несумњиво, био веома велики. Своје уверење о пресудној важности морала доказивао је кроз искуства историје и у томе духу је написао дела: „Студије античких борби“ и „Модерна борба“.

Пик је видео само један део истине, онај који се односи на улогу и важност морала и тај део је продубио и осветлио, али није придао одговарајућу важност и осталим елементима: броју, наоружању, тактици и стратегији.

У „Антологију“ су ушли одломци из горе наведених дела, и то: о човеку као главном фактору борбе, о храбрости и страху, о самопоуздању као души победе, о националном темпераменту и др. Ови одломци су писани изванредно сажетим и јасним стилом, те су и данас интересантни за читање, јер побуђују на размишљање.

Фош (Foch, 1851—1929) је претставник почетка нашег столећа. У завршној фази Првог светског рата наменован је за команданта савезничких војска и командовао је са осамнаест армија (око шест милиона људи). Као наставник на Ратној школи (l'École de guerre) Фош је био изразити присталица и ученик Клаузевица. Но, он знатно мења Клаузевицеве погледе и проповеда офанзиву до крајњих граница. Придавао је највећу важност моралу и ма да је, боље од већине својих савременика, назрео велику улогу, коју ће у будућем сукобу играти материјал, ипак му није придавао ону важност коју ће заиста имати. Ватри је придавао важност, али је отсудно решење очекивао од судара.

У току рата Фош је брзо схватио измењене услове и са ретким талентом и упорношћу тражио нова решења све до коначне победе. У „Антологију“ је ушло неколико одломака из његовог најважнијег дела „О принципима рата“, као и из његових „Прибележака“ од којих наводимо само најкарактеристичније за еволуцију

Фошовог мишљења о материјалу, а нарочито о артиљерији.

Крајем 1914 године Фош је писао: „Ратовати, значи нападати. Офанзива је виша форма рата... Немогуће је да она не надвлада дефанзиву... Ако офанзива понекад пропадне, то је зато што нису употребљена довољна средства: морална и материјална те их треба обезбедити. Морална средства: вођство способније од непријатељског. Материјална средства: бројна артиљерија“.

Крајем 1915 године писао је: „Не ради се о пешадиском нападу који треба да припреми артиљерија, већ о артиљериској припреми коју треба да експлоатише пешадија“, а почетком 1916: „Ја заснивам цео систем напада и успех на тешкој артиљерији и великој количини муниције“.

Новембра исте године рекао је: „Коњница будућности, тј. средство за експлоатацију успеха, биће тенкови“, а јануара 1918: „Нападна армија биће армија топова, тенкова и авиона, а не армија пешадије и коњице (ови родови ће служити за поседање). У томе смислу треба припремити Америчку армију...“

„Напад тенковима — оклопљеним митраљезима и авионом — летећим митраљезом. Ево два оруђа будућег рата“, итд.

Међу савременим писцима нарочито се истичу три имена: адмирал Кастекс, генерал де Гол и Камил Ружерон.

Камил Ружерон (Camille Rougeron, рођен 1893) спада међу најоригиналније писце наше епохе. Инжињер у морнарици, одличан стручњак за морнаричку артиљерију, конструктор више крстарица и подморница, јако се интересовао и писао о проблемима ваздухопловства, тако да су се морнарица и ваздухопловство убрзо отицали око њега. И поред великих текућих послова он стално пише у разним војним и цивилним часописима и листовима.

Нарочито су му оригиналне и интересантне мисли о могућностима и улози авијације у рату, мисли које су у Другом светском рату великим делом добиле своју потврду.

Авијација је себи крчила пут, не без муке, савлађујући отпор и неразумевање конзервативних војних врхова. Још 1910 године командант француске Ратне школе, после једне вежбе са војним авионима, узвикнуо је: „све је то само спорт. За војску, авион је нула“. Четири године касније, на почетку Првог светског рата, Француска је имала 216 авиона и 220 пилота. А

у току следеће четири године рата израдила је 51.000 авиона.

Између два светска рата водиле су се дуге и жучне дискусије по питању да ли треба ваздухопловство да буде одвојени вид оружане силе или у саставу сувоземне војске и морнарице. Ружерон је био не само присталица самосталног ваздухопловства, већ је у многим списима доказивао да ваздухопловство треба фаворизирати на рачун сувоземне војске и морнарице, да целу индустрију треба прилагодити потребама ваздухопловне индустрије и да Француска треба да постане „народ авијатичара“.

По завршетку Другог светског рата Ружерон у својој студији „Будући рат“ („La prochaine guerre“) предвиђа какав ће бити следећи рат. Он замишља да ће будући рат бити рат терора, застрашивања и немилосрдног уништавања. Уништавање се неће ограничити само на људе, већ ће се проширити и на животиње и на биљке. Вештачки ће се изазивати суше и заразне болести. Отрови ће наћи пуну примену. Целе области биће расељаване, а велики индустријски центри мораће да се растурају и, на место њих, ствараће се расута, занатска индустрија. Доћи ће до велике примене ракете и диригованих зрна. Једном речју, рат ће се претворити од индустриског у научни рат.

Генерал Шарл де Гол (Charles de Gaulle, рођен 1890) још као слушаца на Ратној школи није се слагао са званичним гледиштима о потреби рововске војне, већ се залагао за примену маневра и покрета.

У периоду између два рата де Гол је у Француској најбоље схватио улогу и могућности оклопних јединица и брз и покретан карактер који ће имати Други светски рат. Увиђајући огромну опасност која је претила Француској због њене сувише дефанзивне и пасивне доктрине и због тога што није придавана важност оклопним јединицама, де Гол све до последњег часа води непрекидну и упорну борбу за исправљање ових гледишта. У овоме циљу он пише више књига и расправа и подноси своја мишљења и предлоге Министарству рата и утицајним генералима и политичарима.

У својим списима де Гол се показао као војни писац од вредности, а Други светски рат је доказао да су многа његова гледишта била правилна. За време рата де Гол се налазио на челу Слободне Француске и Покрета отпора, а по завршетку рата

посветио се политици окупљајући око себе, углавном, десничарске елементе.

Адмирал Раул Кастекс (Raoul Castex, рођен 1878) познат је као војни писац далеко изван граница Француске, а његово главно дело: „Стратегиске теорије“ („Théories stratégiques“) преведено је скоро на све језике света. Бавећи се на веома различитим дужностима, Кастекс је имао прилике да се добро упозна не само са проблемима морнарице, већ и са проблемима сувоzemне војске и ваздухопловства, и да рат схвати као целину у свој његовој сложености.

У време кад је Кастекс писао своје „Стратегиске теорије“ појава подморнице и примена авиона у поморском рату још једном су уздрмали и довели у питање постојећу Маханову теорију великих оклопних јединица. У овим сложеним условима Кастекс, велики теоретичар и практичар, показује необичну јасноћу погледа и одмереност, а његово дело претставља најбољу синтезу Махана и младе школе. Он је у основи постао присталица организоване снаге — великих јединица и тражења битке у циљу уништења непријатељске ратне флоте, али је потпуно свестан да општа стратегиска ситуација може наметнути поморским снагама и друге задатке, као што су: заштита сопствених комуникација, напад на непријатељске комуникације, транспорт трупа, комбиноване операције, итд.

Кастекс је јасно показао да ратна морнарица, иако без великог утицаја у муњевитом рату, постаје један од одлучујућих фактора у дуготрајном рату. Подморнице сматра као првокласно оружје у одбрани и истиче њихову важност за слабије морна-

рице. Авијацији придаје веома велику важност и сматра да је надмоћност у ваздуху неопходан предуслов за надмоћност на мору. Разматрајући деликатно питање: који вид оружане силе треба највише ојачати, долази до закључка, да највише треба појачати авијацију, јер она може да садејствује и сувоzemној војсци и морнарици.

У петој свесци свога главног дела разматра вековни проблем борбе мора противу копна — и поставља своју главну теорију о агресору или „изазивачу нереда“ „Théorie de perturbateur“. У овој теорији Кастекс износи да је кроз векове мир Европе био ремећен од стране једне нације или једне политичке групе, која је тежила за хегемонијом. Тако је било са империјом Карла V, са Лујем XIV, Наполеоном, Вилхелмом и Хитлером, а данас је тако и са СССР-ом.

На крају можемо рећи, да је „Антологија“ у целини интересантна и корисна, а дошла је у право време, јер ће се идући рат, свакако, јакo разликовати од последња два светска рата, а пошто ће снажање у њему бити веома тежак и мучан процес, то је корисно да будући учесници, пре него што приступе томе тешком задатку, још једном проуче искуства прошлости.

Најзад, да наведемо генерала Шасена који, схватајући да данас војна литература не претставља нешто посебно и издвојено, вели: „Јер су године рата у току векова исто тако многобројне, авај! као и године мира, па је данас потребно да цео свет размисли о проблемима и филозофском значењу рата и мира“.

М. Ј.

Потпуковник Михаило Јовановић

Потпуковник Карл Екланд: ПРИРОДА ТОТАЛНОГ РАТА¹⁾

Питање вођења тоталног рата није ново јер је и у далекој прошлости било судара и ратова у којима су поједина племена колективним напорима свих својих чланова уништавала друга племена. То су били тотални ратови у њиховој најосновнијој концепцији. Међутим, савремени тотални ратови много се разликују од ранијих како по своме обиму, циљу и начину вођења, тако и по последицама. Говорећи о модер-

ном тоталном рату „онаквом како га ми данас знамо“, и пошто је претходно дао историјски осврт на развој тоталних ратова, писац закључује да су модерни ратови постали ратови између континената — светски ратови. Раније, у развоју цивилизације, државе су биле немоћне да сконцентришу све гране друштвеног, привредног и политичког живота за вођење рата. Стога је и тотални рат, вођен у прошлости, уствари, бледа слика савременог тоталног рата. Тотални рат данас добија свој пун облик, а у вези с тим повећале су се страхоте последица људских сукоба.

¹ The Nature of Total War. By Lieut. — Colonel Carl Eklund, Military Review, № 4/50, U.S.A.

Анализирајући тотални рат, писац га дели на три фазе. Прву фазу назива „хладни рат“, другу „муњевити рат“, а трећу „рат до истребљења“. Студирајући ратове, писац каже, да се у историји може мало што наћи о методама вођења хладног рата, као прве фазе тоталног рата. Циљ је ове фазе да се постигне ратни циљ дипломатским, економским и психолошким путем, тј. да се непријатељ лиши свих извора снабдевања, да се „минира његова воља за отпор“ и да се убеди у свој пораз пре но што и дође до оружаног сукоба.

У току хладног рата агресор предузима „дипломатске офанзиве“ у циљу да постигне савез са народима који га могу подржати. У економском погледу он тежи да обезбеди довољно материјалних извора. С друге стране, хладним ратом принуђава се противник да буде у стању готовости и приправности за рат, што ће изазвати велике трошкове и довести до финансиске кризе. Вођење хладног рата у психолошком погледу, тврди писац, има за циљ да се пропагандом и идеолошким машинацијама одвоји народ од владе, као и да се непријатељска влада одвоји од осталих влада које су јој дотле биле пријатељски наклоњене.

Најмоћније оружје хладног рата састоји се у наизменичном упућивању претњи ратом и обећањима мира. Дакле, хладни рат обилује нападима путем штампе, радија, клеветама, претњама и слично. Поред тога, предузимају се мере да се обори дотична влада. Некада се овакве припреме морају вршити годинама. У току ове фазе непријатељ ће убацивати своје елементе у радничке редове, синдикате, научне установе и сл. Врши се покушај да се блокадом подрије индустријска способност дотичне државе и изазове економска криза.

Даље писац излаже да хладан рат може имати крупних недостатака, јер претње, упућене колективно једном народу, могу изазвати колективно реагирање од стране тога народа. У том случају показује се тенденција да се угрожени народ још више уједини и очеличи за борбу.

Други светски рат показао је све напоре и машинације немачке пропаганде да се створи повољно јавно мњење у свету. Агресор је свестан да је у савременим условима врло важно питање одговорности за рат. Стога агресор тежи да се одговорност за рат пребаци на другога, као што је то радила хитлеровска Немачка. Ми бисмо могли допунити писца у погледу метода вођења хладног рата набрајајући методе

које данас употребљава СССР према Југославији. Јер док СССР, с једне стране, говори о мирољубивости и прикупља потписе за мир, дотле, у стварности, води нај-агресивнију политику према социјалистичкој Југославији.

За другу фазу — муњевити рат — писац каже да је то оружана агресија којом се тежи да се што пре постигне ратни циљ, при чему се користе надмоћност снага и готовост за акцију. Муњевити рат почиње употребом новопронађених оруђа и дејством авијације и брзих јединица примењујући најновије тактичке методе у циљу изненађења. За време муњевитог рата продужава се хладни рат на дипломатском, психолошком и економском пољу.

У трећој фази сукоб се развија до крајњих граница моћи. Појам „тотални рат“ добија свој пуни значај. У овом периоду, да би се што пре постигла победа, улажу се крајњи напори који се јако одражавају на државу као целину, а и сваког појединца. Многе личне слободе се губе у мерама тоталних националних напора. Услед ограничења права и слободе, због поштравања режима, проблем позадине, као врло важан морални фактор, поставља се врло оштро. Зато народ треба ојачати и припремити за све врсте вођења рата: војнички — за одбрану земље, економски — за економско обезбеђење, психолошки — за социјално-идеолошку независност.

Говорећи даље како ће се будући тотални рат одразити на становништво САД, писац наводи да ће се приходи свих послова контролисати и ограничавати великим таксама, а животни стандард ће се смањити и опасти. Намирнице и артикли снабдевања биће стриктно рационирани. На карте ће се давати и бензин и употреба електричне струје и остало. Рационирање бензина „смањиће употребу аутомобила за шетњу и забаве“. Потпуна мобилизација индустрије САД захтеваће јаку контролу сировина, цена, плата, такси и профита. Нарочито ће бити важно регулисање цена и спречавање повећавања ратних профита. Писац даље наводи да ће „све више и више грађана буквално носити грађанску униформу“ у колико ратни напори буду постајали све већи. Овде писац долази до закључка да ће доћи до „грађанске униформе“, због тога што ће се у текстилној индустрији — као последица оскудице — вршити стандардизација и оштро смањивање разноврсности артикала и асортимана.

По питању финансирања рата, писац тврди да тотални рат страховито скупо

стаје. Трошкови Другог светског рата износили су у САД, у току једне године, 90 милиона долара што у односу на данашње цене одговара износу од 140 милиона долара.

У погледу организације тоталног рата, писац тврди да је потребно јединствено управљање. Потребна је једна висока команда која ће давати правац националним, војничким, економским, политичким и психолошким напорима. По мишљењу писца, председник САД може имати више помоћника. Могу бити оформљене војничке, економске, политичке и друге команде.

Износећи утицај модерних оруђа на вођење тоталног рата, писац тврди да постојећа модерна оруђа, која имају страховито дејство, претстављају само „почетак у развоју нових оруђа за будући рат“. Постојећа нова оруђа, као и она која ће се тек појавити, а сада се налазе „још на цртежима и у лабораторијумима“, дају нови карактер тоталном рату. Могућност да се новим оруђима покрије велико пространство само једним зрном или бомбом и да се туку удаљене просторије, налаже да се на позадину обрати пажња као и на фронт. Одбрана позадине добија нову важност и значај. Појава нових оруђа налаже растресит распоред индустрије, изградњу потпуно нових градова тако уређених да се што више смање ратна пустошења, израду подземних ратних фабрика и сл.

Капетан Т. П. С. Вудс: ТЕОРИЈА ИЗЕНАЂЕЊА¹⁾

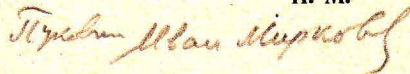
Енглески војни часопис „The Army Quarterly“, у свесци за јануар ове године, објавио је награђену тему капетана Вудса „Теорија изненађења“, коју доносимо у нешто ширем приказу због њене неоспорне важности и интересантности.

У самом почетку своје теме, сликовито упоређујући принципе рата, писац каже: „Кад би постојао неки модеран храм, подигнут у славу бога Рата, у њему би сигурно могли наћи извајане споменике ратних принципа. Сваки би стајао на свом одређеном месту. Замислите само масивне пропорције богиње Концентрације, скућену и оскудну Економију снага, нежно-

У погледу будућег тоталног рата, писац тврди да ће он бити идеолошки по својој природи и светски по своме пространству. Данас постоје само две доминантне светске силе од којих свака претставља потпуно различиту цивилизацију и дијаметралну идеологију живота. Обе ове доминирајуће силе тако су дубоко загазиле у своју идеологију да њихова гледишта добијају изглед идеолошког фанатизма. Пропагандна активност обе ове силе заснива се потпуно на идеолошким принципима.

Ове две велике силе, о којима је било речи, каже писац, теже да прошире своје интересне сфере методама хладнога рата, нарочито према народима који „не испољавају јаку тенденцију отпора“. Агресор настоји да постигне циљеве и остане потпуно изван међународних закона. Путем хладног рата он тежи да изазове грађански рат у суседној држави да би га потом искористио за себе. На крају, писац наводи да се из оваквог вођења хладног рата, који се изводи у данашње време, може развити светски рат, који ће неизоставно по својој природи бити тоталан рат између Титана који неће донети победу ни једној ни другој страни, већ обема пораз. Другим речима и победник ће се „једва држати на ногама“.

И. М.

витку Покретљивост! Све их можемо замислити осим једне — а то је Изненађење. А и како би иједан вајар могао извајати Изненађење? То је — нема сумње — жена, јер како би човек могао бити тако суптилан, тако варљив? Њен облик се увек мења, изглед Изненађења није никад исти. Без својих је другова немоћна, а уз њихову помоћ у стању је да ослаби мишице најјачег и сломи вољу најодлучнијег“.

Даље писац каже да је изненађење један од ратних принципа са којима оно има неке заједничке црте, али од којих се у нечем и разликује. Да ли га онда можемо дефинисати према терминима других принципа? Или боље, да ли га уопште можемо дефинисати? Које су његове добре, а које лоше особине? Да ли је то, као што је Клаузевиц тврдио, темељ свих војних подухвата? Да ли је изненађење при-

¹⁾ The Bertrand Stewart Prize Essay: The Theory of surprise, By Captain T. P. S. Woods, The Army Quarterly, January, 1951, London.

родна последица доброг командовања, или оно само по себи настаје?

Ако одговоримо на сва ова питања биће нам јасније како изненађење можемо остварити.

Има нешто мрачно и неодређено у већи са изненађењем, нешто што га разликује од свих осталих ратних принципа, каже писац. Док се применом осталих начела напада, чије се дејство може брзо видети и лако одредити, уништава борбени капацитет непријатеља — његово људство, тенкови, топови, авијација — дотле у изненађењу има нешто више. Оно делује, у првом реду, на вољу непријатеља и смањује његову борбену способност. Зато се ни његова делатност, ни његови резултати, не могу мерити нити одређивати неким математичким формулама.

Изнанађење се постиже вештом комбинацијом осталих принципа на начин који непријатељ не очекује.

Резултати су тројаки. У физичком погледу изненађење затиче обично неспремног непријатеља и у непогодном распореду да одоли неочекиваној опасности. Психички, изненађење намеће брзо доношење нових одлука и измене плана — најчешће губљење иницијативе, јер се мора прилагодити неочекиваном дејству непријатеља. У моралном погледу изненађење дејствује на непријатеља далеко више од најтежег отступања. Оно ће у свакој армији пољуљати веру у њеног команданта, а и веру команданта у самог себе, док оном команданту који успе да оствари изненађење, даје натприродну снагу и веру у своје знање.

Изнанађење и морал имају нечег заједничког. Јер, све дотле док имамо посла са живим непријатељем, он ће увек покушати да се снађе против било које стратегије коју измислимо. Према томе, изненађење је нешто што мора бити освојено, нешто за што се мора борити и радити. Оно је уздигло вођење рата изнад науке, на достојанство вештине. Основи изненађења проистичу из могућности и командантовог избора начина за његово постигнуће. Најједноставније маневровање биће увек неочекивано, делимично зато што је сваки командант овлашћен да прави свој властити план. Али нека ниједан командант не очекује да ће постићи велике ствари, ако буде ишао само најједноставнијим путем. Он на тај начин неће успети да зада непријатељу тешке губитке, а да своје сведе на незнатне, нити ће бити у стању

да изравна бројну несразмеру. Зато и победа, постигнута без унапред траженог и изведеног изненађења, неће никада имати изглед чуда нити одлике генијалности.

Основни појмови

Изнанађење се не може ни замислити без довољних обавештења. У првом реду треба добро познавати непријатеља како бисмо могли предвидети његова дејства, као и реагирање на наша дејства. Да бисмо били у стању да га изненадимо, потребно је да сами себе замислимо у положају његових виших команданата. Морамо познавати њихову снагу и слабости. Какав ће бити, под датим околностима, непријатељев начин дејства? Шта он очекује да ћемо ми предузети? Морамо такође проучити особине и нижих старешина и бораца. Заиста, докле год не упознамо непријатеља, немамо право да претпостављамо да су његове старешине мање интелигентне од наших, нити да су његови борци слабије извежбани и мање храбри од наших.

Међутим, постоје два специјална подручја у којима ће нам добра обавештајна служба нарочито помоћи да постигнемо изненађење, а то су: стање непријатељевог морала и мере за обманљивање. Од морала у многоме зависи степен изненађења који можемо постићи, као и до које мере можемо рескирати сопствену безбедност да бисмо постигли изненађење. Ово је врло важно, јер ми планирамо да ударимо и по противничковој вољи и по његовој способности да се даље бори. За примену мера обманљивања такође је потребно што потпуније познавање непријатеља, а нарочито његове организације и начина рада обавештајне службе. Наш је циљ не само да преваримо и надмудримо непријатеља, већ и да га уверимо да је његова ствар изгубљена још пре него што је отпочела битка. Крајњи циљ је победа са што мање крви. Но, иако ће претрпљени губици често бити мерило по коме ћемо ценити наш неуспех, ми нећемо постићи велике победе ако нам једини циљ буде само избегавање губитака.

Ратни примери показују да успех изненађења једним делом зависи од неочекиваних догађаја, а делимично и од усклађеног комбиновања осталих ратних принципа. Зато сваки план за изненађење, такође, мора да буде и тактички и стратегијски добро смишљен. Да бисмо били сигурни да ће наша планирана дејства бити неочекивана за непријатеља, морамо комбиновати у истом плану оно што сматрамо

да је могуће са оним што непријатељ сматра да је немогуће.

Ако се поставимо у положај непријатеља, кога желимо да изненадимо, видећемо да наше акције могу бити за њега неочекиване из следећих пет главних разлога: тајност, инвентивност, обмањивање, тешкоће и опасност. Ипак, не смео заборавити да се — онако како и победа у рату долази као резултат комбиновања одређених принципа — и изненађење постиже путем сублимне комбинације разних средстава. Оно се не постиже путем примене познатих правила, јер су данашње мере безбедности затвориле врата пред отрицајним средствима и методама прошлости, каже писац.

Као што је познато, тајност је потребна за сваки план који намеравамо предузети. Што смо год више у стању да сакријемо свој циљ од непријатеља, и што дуже можемо држати непријатеља у неизвесности, то ће он више постајати жртва немишљивог. Довољно је само да се сетимо јапанског препода на Перл Харбор или немачке инвазије на Норвешку, па да видимо ефекат изненадног напада. Зато је најсигурнији пут за успех: изгледати миран, извршити концентрацију снага у тајности и ударити без опомене!

И у оквиру мањих планова тајност има своју вредност. Скрити сопствене намере, угрозити неколико објеката, а напасти само један, итд., све ће то тешко деловати на непријатеља и натерати га на растурање својих снага. Вешта употреба ваздушнодесантних и поморских снага, такође, може нагнати непријатеља да растури своје резерве у узалудном покушају да на сваком месту постигне одговарајућу заштиту.

Ако командант једне стране може да употреби неко ново и тајно оружје или нову тактику, његов ће задатак бити утолико лакши. Али, ипак, често се догађа да се могућност изненађења путем новог оружја не претвори у стваран успех. За то постоје три главна разлога: прво, ретко ће се која нација одрећи тренутног успеха и чекати да би у некој даљој будућности постигла веће резултате. Због тога се ново оружје, или неки нови метод ангажовања, у почетку примењује у мањем обиму у ратној пракси. На тај начин, испочетка постоји врло мало вероватноће за постигнуће великог успеха, а доцније за изненађење у већем обиму. Друго, проучавање тактике врло је ретко ишло укорак

са техником, тако да се често дешава да ново оружје буде у почетку погрешно употребљено. Треће, ако желимо да правилно употребимо ново оружје, онда јединице треба извежбати и научити како да га употребљавају, а и армија као целина мора бити обучена да сарађује како би из нових оружја извукла што већу корист. При обуци и увежбавању трупе треба имати у виду могућност да се тајност тога оружја ода, јер непријатељ може проценити његов ефекат, а тиме изненађење постаје несигурно.

Обмањивање непријатеља пружа огромне користи. Ако успемо да уверимо непријатеља да наш циљ није оно што уствари јесте, или да су правац, време, тежина и природа напада друкчији од оног што заиста намеравамо предузети, онда ће он још више расути своје снаге и олакшати своје властито уништење.

Историја ратова пуна је ратних лукавстава и обмањивања, којима су се у својим биткама служили и Јосуа, и Одисеј, и Ксенофон, као и Александар, Ханибал, Цезар и др. Но нама ће мало користити ако се посветимо само испитивању метода и средстава који су допринели да се успешно обави неко фингирано повлачење, које је навукло непријатеља у клопку и довело до његовог уништења. Ми се морамо држати Камбизовог савета, који гласи:

„Немојте се задовољити оним триковима које сте већ научили. Ви морате за се измислити нове, баш као и композитор у музици. А како је нова музика увек највише цењена, тако ћете и ви у рату видети да су нови трикови најбољи, с обзиром да је њих најтеже предвидети или се за њих припремити“.

Зато је најбољи начин да се постигне изненађење ако се изведе нешто што је тако тешко, али ипак изводљиво, а што ће и сам непријатељ сматрати да је немогуће. Историски примери показују да су често груписане знатно веће снаге но што је непријатељ сматрао да је могуће. Неочекивано груписање надмоћних снага на одређеној тачки даје могућност за предузимање брзог и изненадног напада. На овај начин Цезар је стално изненађивао непријатеље Рима. У циљу изненађења када се могу савладати неке огромне препреке, као што су Ханибал и Наполеон чинили кад су прелазили Алпе. Ако изабрани пут или правац дејства није нарочито тежак, можемо га кроз штампу и на друге начине претставити далеко тежим па и немогућим. Најзад, некад можемо намерно организо-

вати извесне „тешке“ борбе и показати непријатељу да су за нас неизводљиве, али све то пошто сопствене трупе буду на то унапред упозорене.

Мора се имати у виду да је брза покретљивост само онда гаранција изненађења, ако је изведена неочекивано за непријатеља. Јер, „ако је потребно да се за постигнуће изненађења превали брдо потешкоћа, онда у рату треба још додати и пут опасности“. Зато је познато да велики војсковођа, за разлику од обичног генерала, „мора имати у себи и авантуристичког духа“. Примање ризика нигде више не обећава успех нити раскошније награђује него у царству изненађења.

Многе велике победе у историји извојеване су намерним занемаривањем принципа сигурности. Зато се сада писац пита: кад командант треба да рескира, а кад да буде опрезан? Човек који ставља на коцку своју сигурност, мора веома опрезно да упореди ризик у који баца своје властите снаге са познатим слабостима непријатеља.

Одважност најлакше успева када је непријатељска обавештајна служба слаба, када су му команданти неодлучни, а морал на ниском ступњу. Зато и није никаква случајност историје што „срећа штити храбре“, јер сām ризик чини целу ствар још више неочекиваном. Али постоји и једно важно правило: ризик се може правдати само ако је употребљен да се искористе неке слабости непријатеља. Онај војсковођа, који на то заборави, није храбар командант већ лудак, каже писац.

Хендерсон је у својој књизи „Наука о рату“ („The Science of War“) врло лепо описао повезаност која постоји између опасности и тешкоћа да се постигне изненађење: „Обичан човек, чак ако и не стрепи пред великом опасношћу, не види начин како да савлада велике тешкоће. Он сваку операцију, скопчану са великим опасностима и тешкоћама, сматра као нешто недоступно. С друге стране, рођени стратег „не слуша глас свога страха“. Он је увек врло одважан, јер зна да се до успеха ретко долази без преузимања великог ризика. Он ће показати своју супериорност над обичним људима вештином којом ће пребродити све велике тешкоће, или их чак и искористити, као што су Ханибал и Наполеон учинили са Алпима, и као што ће неки велики командант будућности искористити море да би постигао своје циљеве и изненадио непријатеља, јер је изненађење још увек најсмртоносније оружје...“

Да би план дејства био подједнако ефикасан и величанствен по концепцији, потребно је испунити следећа два захтева:

— Прво, колико сами морамо имати што тачније податке о непријатељу, толико морамо и сами скривати све о нама, иначе ће план бити компромитован, а изненађење проиграно. Тајност је неопходна на свим пољима, почев од државне политике па до саме битке. Без тајности сваки рад је узалудан. Брзина акције може каткад доћи и изнад мера тајности. Када се ради о мањим јединицама и мањим акцијама, лакше је обезбедити тајност, док је то много теже у оквиру тактике и стратегије. Јер, у колико је већа операција, утолико је теже одржати тајност, те јој зато и треба посветити више пажње.

— Друго, а то је оно добро познато начело, да је у рату све у извршењу. Никаква вештина генералског руковођења не може надокнадити недостатак ефикасности и одлучности на страни јединица које су ангажоване у борби. Зато обука трупа за специјални задатак који им се поверава, треба да буде саставни део сваког плана изненађења.

Као што видимо, изненађење је у суштини ствар духа, тј. продукт правилног односа ума и карактера, у првом реду одлучности, а то није за слабије. Зато само онај војсковођа који се одликује таквим особинама може постићи изненађење великих размера.

Ако изненађење проистиче из духа, да ли онда можемо рећи: „Ево, овако се оно постиже?“ Да ли ћемо га ми у будућности постићи, употребљавајући исте ратне методе, које је некад, у давној прошлости, употребио какав ваљани војник? Сигурно је да су данас постала стварност сва она средства која се до јуче нису могла ни очекивати.

Но ипак, проучавање успешно изведених примера изненађења може нам помоћи да јасније видимо шта у конкретним случајевима убудуће треба урадити да се опет постигне изненађење.

И сам је Наполеон нашао инспирације за своје методе у списима Бурсеа и Гибера. Он је од њих научио технику изненађења која се постиже маневровањем, вештом употребом одвојених снага, изненадним напредовањем ка непредвиђеном објекту као и вештином оперисања по правцима који угрожавају два узастопна објекта, итд.

Битка код Маренга у овом погледу заслужује да се детаљно простудира. То је

најбољи пример Наполеонове стратегије: избити са резервном армијом преко тешког превоја, Св. Бернарда; скренути у гигантском луку преко аустријских комуникационих линија ка природном положају код Милана, а одатле јужно према Страдели. Изабрао је тежи пут, скоро козју стазу кроз Аустрију, уместо лакшег дуж обале. У томе делимично и лежи изненађење које је постигао, баш зато, јер су Аустријанци сматрали тај пролаз немогућим. Он је више волео да изведе дрски стратешки маневар него да пружи помоћ угроженом Масени, коме је она била очигледно потребна. Но, оба пута Наполеон је морао мењати свој план. Победа је била доведена у питање зато што није било добре обавештајне службе. Најпре је изгубио у времену приликом изласка из теснаца, где је један мали хрватски гарнизон задржао његову војску седам дана. Затим, пошто је дошао на изабрани положај, дозвољено је сам себи да га из њега измаме. Његове снаге су биле растурене и сам га је случај спасао од пораза. Сама битка код Маренга није никаква велика победа; можда се чак не може ни назвати победом. Али морални ефекат Наполеоновог положаја, односно морални ефекат изненађења које је он постигао, био је довољан да натера Аустријанце да евакуишу Ломбардију.

Ако је Наполеон постигавао тактичко изненађење, то је било, углавном, због тога што је маневром по унутрашњим оперативским правцима остваривао надмоћност у броју и артиљерији на изабраном месту. Он је најчешће дејствовао средњим оперативским правцем, којим је једновременно угрожавао обе непријатељске војске, и побеђивао их одвојено, благодарећи брзој концентрацији својих снага и вештини у потребе деташованих јединица. И рат 1796, и Аустерлиц, па и Ватерло, доказ су овакве његове тактике. Безброј сличних примера налазимо и у осталим ратовима и код других војсковођа од најстаријих времена до наших дана.

Будућност изненађења

На питање како ће се у будућности постизавати војничко изненађење, писац каже да морамо, пре свега, што боље проистудирати свог вероватног непријатеља. Затим излаже да је спољна политика Русије у суштини врло реалистичка. Она искрено и без резерве верује да је капитализам сада ангажован у својој последњој очајничкој борби против снага комунизма.

Зато Русија настоји да убрза пад капитализма свим расположивим средствима. Она би више волела да анектира неку земљу, материјално неоштећену, него да је подвргне свом уништавању које је неизбежно у савременом тоталном рату. Тајну полицију и пету колону сматра саставним делом својих оружаних снага. Она је стручњак у вештини инфилтрације, а како има неко источњачко мишљење о времену, спремна је да чека. Ако је одбију на једном месту, продреће на другом, Мајстор је за рат нерава.

С обзиром да смо имали прилике да видимо како су државе за државом постављале плен њене похлепности, не можемо а да се не импресионирамо сличношћу која постоји између њених метода и метода бивших нациста. Сад писац цитира извесне Хитлерове ставове из познате Раушингове књиге из 1939:

— „Народ непријатеља мора бити деморалисан и спреман на капитулацију, стеган у моралну пасивност пре него што се и почне мислити на војну акцију...”

— „Место уобичајене артиљериске припреме за фронтални напад пешадије у рововском рату, дејствоваће убудуће револуционарна пропаганда како би психолошки сломила непријатеља пре него што армије и почну са дејством...”

— „У непријатељским земљама ћемо имати пријатеље, који ће нам помагати, а знаћемо и начин како да створимо те пријатеље. Душевна збуњеност, контрадикторност осећаја, неодлучност, паника — то је наше оружје... Армија без генералштаба. Уклонити с пута све политичке вође. Збуњеност ће бити огромна...”

— „Када је непријатељ деморалисан изнутра, кад стоји на рубу револуције, када прете друштвени немири — ето — тада ће бити прави моменат...”

Ове речи Хитлерове и данас имају кобно значење. Недавни догађаји са Чехословачком и Пољском, Данском и Норвешком, Белгијом, Холандијом и Француском сведоче о лакоћи са којом, мање или више солидна земља, може бити побеђена ако је најпре изнутра деморалисана. Овакво гледање Хитлерово показује лукаву процену једног од највећих претставника изненађења каквог је свет икад видео. А слично се може догодити и сутра. Ко год непристрасно студира руске методе, мора доћи до овог закључка. Сматрали ми ове методе као нешто што спада у војне сфере или не, извесно је да ће оне дубоко ути-

цати и на наше властите војне планове и на планове нашег непријатеља.

Кад год се враћамо у домен ортодоксне стратегије и тактике, ми nailазимо на извесне проблеме. Нико не може рећи са стварном сигурношћу шта су били руски стратешки циљеви у прошлом рату. Према томе је тешко открити њихове методе или пак претсказати како би стари методи могли бити примењени у будућности. С обзиром на постојање „Гвоздене завесе“ није лако пратити даљи развој Руске армије у послератном периоду.

Можда су Руси, као и Наполеон, у својим најгорим данима, спремни да добију битку бројном надмоћношћу било у људству, топовима, тенковима или авијацији. Насупрот западним демократијама, на Русе не може деловати могућност великих губитака у људству, јер насупрот Наполеону, они имају готово неисцрпну резерву обучених војника, које могу бацити у борбу. Руска армија обманивала је непријатеља у свим биткама прошлог рата. Нарочито су предузимане мере да би се одржала у тајности концентрација снага позади објеката које су хтели напасти. Артиљерија и тенкови били су сакупљени у оближњим рејонима и њихови покрети вршени су под заштитом мрака. Копали су лажне положаје. Артиљериске припреме за сваки поједини напад варирале су по својој дужини и обиму. Методи препеда никад нису били једноставни и стереотипни. Извести немогуће — у томе нема премца Руској армији. Много пута је она изненађивала Немце преласком неке непроходне мочваре или реке, или довођењем трупа кроз неко бла-то какво се није знало ни у Првом светском рату. У стању је да се брзо снађе и као повољне услове за напад искористи међаву или мраз.

Изненађење гледано с једне стране....

Како Русија мисли да изненади своје западне суседе? Погледајмо на организацију пете колоне (присталице информбироа) и њен утицај на дејство војних снага. Када се моћна руска ратна машина буде покренула, тада можемо рачунати да ће се њени помагачи ангажовати са циљем да паралишу и поремете ратне операције земаља које буду у питању. Они ће вршити отимање или убиства државника, уништавање седишта влада, радар-станица и комуникациских чворова, препеде на штабове, заузимање радиостаница, ометање војних радиомрежа, непрекидне нападе на везе на предњим положајима; једном речи,

сваки присталица информбировштине постаће моћан непријатељски агент. Многи од њих су се већ борили у Покрету отпора за време Другог светског рата. У многим земаљама они су се већ инфилтрирали у кључне позиције централне и локалне управе: шефови полиције и министри унутрашњих послова су, јасно, највише цењени међу њима. Унутрашња безбедност ће већ бити нагрижена овом најгором ракраном.

Ко ће да употреби атомску бомбу или да се упусти у бактериолошко ратовање да би осигурао плод, који је већ и онако зрео за брање? У коликој ће мери ова шира и дубља концепција ратовања деловати на војничко изненађење у будућности? Није наш циљ да на овом месту одређујемо методе које би требало предузети да се сузбије изненађење ове врсте. Довољно је да истакнемо да уколико се унапред не предузму промишљене и брижљиво припремљене мере, и најбоља армија на свету мораће да пропадне због недостатка рукаводства и потребних средстава за њено одржање, као и од страха пред репресалијама над породицама њених официра и војника. „Пета колона“ остаје као највећи потенцијални фактор који може допринети било којем руском војничком изненађењу. Питање је да ли би на пољу тактике икад више могли видети онакву интеграцију дејства између „пете колоне“ и редовних јединица, као што се то догодило код немачког заузимања Мاستрикта 1940 године или заузимања Норвешке; но она ће сигурно бити шира и још већег полета.

Изгледа да Руси нису баш у стању да на бојишту произведу таква изненађења, каква добра обавештајна служба не би била у стању да демаскира. Но, ипак, морамо бити стално на опрези и не дозволити себи да их сматрамо неспособним да савладају тешкоће терена или времена, са којима ми нисмо тако добро упознати као они.

Начин на који се изводи први препад може бити пун изненађења. Најсигурнији начин за постигнуће изненађења јесте изненадни напад на неку невину и неподозриву земљу. Иза таквог напада следовала би објава преко радија да је та земља извршила неки измишљени непријатељски акт.

Где у оваквој ситуацији изненађења заузимају место атомске бомбе, бојни отрови и бактериолошки рат? Да ли ће они бити неочекивани кад дођу? Читаво ово питање је у толикој мери обавијено тајно-

шћу, да је немогуће дати неко ауторитативно мишљење. Но, неке су чињенице ипак јасне. Прво, атомска бомба није тактичко оружје. Може се употребити у критичном периоду и са великим дејством над лукама и пристаништима да би се спречило одашиљање помоћи на континент или пак пристизање хране Енглеској. Може се, такође, употребити, као дефанзивно оружје против инвазионих снага, било у лукама њиховог укrcавања, било на мостобранима. Број расположивих атомских бомби биће за још неколико година ограничен, а потпуно уништавање градова или индустрије путем употребе овог оружја неће бити могуће још за извесно подуже време. Друго, вредност изненађења, које се може постићи употребом бојних отрова, зависи од спремности народа против кога се бојни отрови употребљавају. Ако је тај народ добро извежбан и снабдевен добром опремом за заштиту од бојних отрова, онда ће и изненађење већих размера бити немогуће. Треће, бактериолошки рат се може одбацити као тактичко оружје, јер треба доста времена да постане ефикасно, а и због тога што је очигледно опасан и за властите трупе. За његову употребу против цивилног становништва постоје велике могућности, но ми се сада не бавимо тим проблемом. Као што се види, нико не може тачно рећи како ће иједно средство модерног уништавања бити употребљено. Зато је будућност пуна неизвесности и узбуђења.

...Са друге стране...

Писац анализира западне демократије и долази до закључка да се оне, при употребењу са тоталитарним државама, налазе у тежем положају по питању вођења рата. Оне нису у стању да воде агресивни рат. Хришћанско-демократске нације могу да ступе у рат само ако их неко изазове. Оне се не могу толико понизити и употребити све оне политичке смицалице, које помажу кривцу да отклони сумњу у часу напада. Коначно, оне их не могу предузети пре објаве рата да би својим војним акцијама претекле очигледне агресивне припреме сигурног нападача. Оне то не могу због јавног мњења својих земаља. Али се на такав начин губе најефикасније форме изненађења.

Друга озбиљна препрека успешног постигнућа изненађења код западних демократија јесте присуство „пете колоне“. Енглеска, на пример, има преко 100.000 потенцијалних издајника. У неким земљама За-

падне Европе овај се број не рачуна на хиљаде, већ на милионе. Да би се омогућило изненађење у већем обиму, требало би предузети специјалне мере да се идентификује и неутралише овај број људи. Биће такође потребне посебне мере да се одрже у тајности наше намере и планови. Потребно је простудирати на који би се начин могли искористити ови људи тиме што би се дозволило да им дође до руку какав наш лажан план и тако се збуди непријатељ.

Као што смо већ у почетку рекли, није могуће постићи изненађење без сигурних обавештења. Међутим, добити обавештења није лак задатак, нарочито када се ради о некој земљи, или групи земаља, које су изоловане од западних идеја и идеала. Овај проблем, такође, захтева много маште, јер потешкоће на том подручју веће су него што су биле икад досада.

Срећом, Руска армија има озбиљних недостатака које ми морамо у потпуности искористити, каже писац. Она пати од претеране централизације и контроле. Праве команде налазе се тек на степену армије или групе армија. Везе су слабе, а целој организацији недостаје еластичност. Када је једном план створен и огромна машина стављена у покрет, није лако никакво мењање плана. Обавештајна служба врло споро координира сакупљање обавештења из расположивих извора, нарочито код покретних организација.

Све ове карактеристике указују нам на две могућности. Прво, ми можемо највећи део своје пажње и енергије концентрисати против виших команданата, који су кичма целе организације. Треба настојати да их елиминисамо или уништимо њихове везе са потчињенима. Ово је погодно подручје за примену изненађења и смелости. Друго, и ми морамо дејствовати офанзивно. Докле год се боримо дефанзивно, докле њима омогућавамо да воде рат онако како они желе. Но, ако искористимо њихову нееластичност, ми ћемо их увек држати у неповољнијем положају. Трeбало би да се упи-тамо да нисмо можда — у тежњи за што већим бројем тешких оклопних возила — занемарили елемент покретљивости преко кога би требало да настојимо постићи изненађење и извојевати пораз тешког и спорог непријатеља. Ако проучавамо људе, који су се истакли побеђивањем надмоћнијег непријатеља, установићемо да су покретљивост и изненађење били њихово главно оружје. Према томе, питајмо се: постоји ли потреба за лаким дивизијама у

Британској армији? Да ли је пешадиска дивизија још увек у стању да прибави обавештења, без којих је изненађење немогуће? Какав ће бити резултат ако је лишимо њених елемената за извиђање?

У идући рат ћемо ући са врло неповољним односом у погледу броја снага. Ради тога ће бити добро да размислимо мало озбиљније о генијалним подвизима, који су омогућили командантима у прошлом рату као и у даљој прошлости да паралишу бројну надмоћност непријатеља. Чињеница да је непријатељ бројно надмоћан не сме никад бити разлог да му препустимо и иницијативу. Зар се не бисмо могли задржати у тактичкој офанзиви чак и онда кад бисмо били присиљени на стратегиско повлачење? Ово су све питања која треба узети у обзир. Међутим, одговора нећемо наћи ни у Монтгомеријевим описима операција из прошлог рата, ни у нашој службеној доктрини. Ми морамо Русе ставити у положај сличан ономе у коме се нашао генерал Шерман, кад се жалио: „... Худ је екстремичан човек, и ја нисам у стању да погађам његове покрете, као што сам погађао покрете Џонсона, ко-

ји је био разуман човек и радио само разумне ствари“.¹⁾

Армији, која се бори у дефанзиви, погребан је онај исти дух који је омогућио нашим снагама у Северној Африци да успешно оперишу против надмоћног непријатеља. Али, има и других лекција из прошлог рата које треба да научимо, уколико нисмо превише поносни или лењи да их учимо. Ми можемо много научити из Хитлерових метода коришћења свих могућих расположивих средстава ради постизања потпуног и свеопштег изненађења, и то нарочито: начин на који је употребљавао пропаганду, „пету колону“, „тројанске коњанике“ у Норвешкој кампањи, његову оцену важности радиостаница и, коначно, начин на који је настојао да разбије и паралише саобраћајне чворове и седишта влада. Ми на речима хвалимо принцип кооперације, али у мирно доба смо и одвише често спремни да жртвујемо машту на олтару ортодоксности. А ортодоксност и Изненађење не станују у истом храму, завршава писац,

М. П.

Першинг

✂

Генерал Ј. Л. Колинс: НОВО ОРУЖЈЕ ЗА ОДБРАНУ МИРА

Италијански часопис „Oggi“ од 15 марта 1951 донео је чланак генерала Колинса, начелника Генералштаба америчке војске,¹⁾ у коме је изнето његово мишљење да су већ застарела многа искуства последњег рата услед непрекидног усавршавања ратних средстава. Да би америчка војска могла да предупреди будући рат или да се супротстави непријатељским надмоћнијим снагама по броју и количини средстава (као што је то већ двапут учинила у Кореји, а што може бити принуђена поново да учини у неком другом делу света, ако тамо рат букне), по мишљењу генерала Колинса, она мора да има највећу могућу покретљивост и снагу ватре. Само једна савршена војна организација може да обезбеди и прошири надмоћност на ратишту, а то значи да сувоzemне снаге морају бити подржане тактичком авијацијом и снабдеване комуникациским линијама које сигур-

но штити морнарица. Зато, спас САД, као и целог слободног света, умногоме може зависити од тога: да ли ће се и како сувоземним снагама обезбедити довољна покретљивост и довољна снага ватре. По његовом мишљењу, борбе у Кореји не треба сматрати као претходне сукобе, који треба да нам даду слику будућег рата, јер се оне пре могу упоредити са борбама америчких колонизатора против Индијанаца него са правим модерним ратом и, фактички, значе повратак на старе, застареле форме борбе. Иако — како каже генерал Колинс — део материјала, који је непријатељ употребио у борби, и извесни тактички методи, које је непријатељ применио, дозвољавају да се јасно предвиди каква ће бити ситуација којој ће се Американци морати супротставити у случају будућег сукоба, он сматра да досадашња ратна дејства у Кореји не могу индицирати карактер будућег рата. Америчке трупе нису никада

¹⁾ Le Nouove Armi per la Difesa della Pace del generale Joseph Lawton Collins, Capo di Stato Maggiore dell'esercito americano, Oggi, 15. 3. 1951, Milano.

¹⁾ Худ, Џонсон, Шерман, Ли и Грант су генерали из Грађанског рата јужне и северне стране у Америци.

биле изложене озбиљним ваздушним нападима; властите ваздухопловне снаге имале су потпуно надмоћност у ваздуху; дејство непријатељске морнарице било је практички незнатно. Сви ови фактори дозволени су америчким сувоземним снагама и њиховој организацији снабдевања да достигну највећи степен своје ефикасности.

Да би се спречила инвазија Западне Европе биће потребно да се води сасвим дружији рат од онога у Кореји. Организација снабдевања америчких и осталих западних снага била би изложена ваздушним и поморским нападима; америчке и остале западне снаге биле би изложене дејству непријатељске тактичке авијације. Другим речима, америчка тактичка авијација имала би много тежи задатак, а противавионске јединице много већу улогу. На ратишту са густом модерном путном мрежом и модерним средствима везе, оклопне снаге добиле би већу важност. Против америчких снага био би на бојишту употребљен знатно већи број тенкова, међу којима и тешки. Колинс сматра да евентуалне агресије, сличне оној у Кореји, не би требало да наведу Американце да прекину своје дугорочне програме за усавршавање борбених средстава, а нарочито усавршавање тактичке употребе атомских оружја од стране сувоземних снага. Резултати досада постигнути у том правцу толико су охрабрујући, да их треба одржати и даље.

Због свега овога, као први проблем војске поставља се модернизовање наоружања и опреме. Но, ипак, војник још увек остаје најважнији елемент на бојишту коме није могуће наћи замену. Пошто будући амерички непријатељи располажу знатно бројнијим снагама него Американци, то значи да амерички војници морају постићи највећи степен ефикасности, који може да им пружи њихова надмоћнија научна и индустријска снага. У процесу модернизовања наоружања и опреме својих оружаних снага Американци посвећују нарочиту пажњу ваздушнодесантним трупима и могућностима ваздушног транспорта, затим тенковима и противтенковским оруђима, противавионској артиљерији, ракетним пројектиlima и тактичкој подршци из ваздуха.

Ваздушнодесантне трупе и могућности ваздушног транспорта дозвољавају да се вишеструко повећа покретљивост и радиус дејства свих сувоземних снага. Досада постигнути резултати веома су задовољавајући. Чврсто верујемо — каже генерал Колинс — да ће, захваљујући авијацији и повећаној могућности ваздушног транспор-

та свака наша дивизија моћи сама да извршава задатке за које је сада потребно неколико дивизија. Ову своју наду генерал Колинс заснива на искуствима америчких ваздушнодесантних трупа у току Другог светског рата и на искуствима из Кореје, где су баш ваздушне снаге довеле на бојиште прве америчке трупе, а затим и знатне количине материјала, као појачања из Сједињених Држава и Јапана, преносећи падобранце директно на фронт.

На овом пољу досада је, према генералу Колинсу, остварено следеће: готов је прототип аероплана способног за пренос тенкова, који може да носи 200 потпуно опремљених војника или 20.000 килограма материјала, или један тенк; усавршени су авиони који могу не само да пренесу заједно цип и хаубицу 105 мм, већ и да их спусте помоћу падобрана; израђени су прототипови једрилица које могу да пренесу двоструко већи терет него оне из прошлог рата, као и прототипови нових врста транспортних авиона, који могу с успехом заменити једрилице у ваздушнодесантним операцијама; израђен је нов транспортни авион, који може после спуштања на „ваздушни мостобран“ лако да одвоји део трупа у коме се преноси терет и да потом одлети, не чекајући истовар терета или људства.

У Кореји су употребљени хеликоптери, а сада се врше усавршавања њихових нових прототипова, који ће имати такве могућности за ратне операције у будућности каквих раније никад нису имали. Осим тога, генерал Колинс изражава своје чврсто уверење да ће им поћи за руком да усаврше тзв. „convertiplane“, који треба да има заједничке могућности вертикалног спуштања и узлетања као хеликоптер, а хоризонтални лет као обичан авион.

Тенкови и противтенковска оруђа. Полазећи са становишта да ће у почетним фазама било којег будућег ратног сукоба бити присиљени да воде одбранбени рат, Американци су посветили нарочиту пажњу припреми и производњи оруђа, која ће им дати највећу могућу одбранбену снагу. Код тога су се, по питању противтенковске одбране, определили нарочито за она оруђа, која је још у време мира могуће производити у огромним количинама потребним за случај рата.

Тенк је, без сумње, једно од најбољих, ако не и најбоље средство за борбу против тенкова, нарочито уколико се на њега буде могло монтирати неко од нових америчких противтенковских оруђа. Али је

тенк првенствено предодређен за офанзивну употребу у извиђању, пробоју и искоришћавању успеха, а за новац, који је потребан за израду само једног тенка (до 200.000 долара), може се добити велики број противтенковских оруђа (јер, базука, на пример, стаје свега 65 долара комад). Међутим, иако су посветили нарочиту пажњу производњи усавршених врста противтенковске муниције и новој базуки од 3,5 инча (88,9 мм), која се врло добро показала у Кореји, Американци су припремили и низ нових тенкова (лаких, средњих и тешких). Први тип те нове серије, лаки тенк Т-41, надмашно је — према генералу Колинсу — сва предвиђања и сада се очекује да их индустрија испоручи у довољним количинама, да би били додељени дивизијама и мањим јединицама. Ускоро ће бити готови и пробни модели новог тенка Т-42 са новим топом велике почетне брзине. Овај тенк биће испробан против новог тенка „Patton“, који је показао одличне резултате у Кореји. Кроз кратко време располагаће се и експерименталним моделима новог тешког тенка Т-43, који ће — верује генерал Колинс — захваљујући свом наоружању, бити у стању да туче све врсте данас познатих тенкова.

Противавионска артиљерија и ракетни пројектили. Досада најбоље противавионско оруђе јесте нови противавионски топ „Skysweeper“ 75 мм. Он треба да замени познати ПА топ 40 мм који је показао више недостатака. Нови ПА топ има специјалне справе по радар-систему као и специјалне упаљаче на зрнима. Досадашње пробе показале су да је ово оруђе у стању да успешно дејствује и дању и ноћу и то против авиона са надзвучном брзином. Осим производње овог новог ПА топа, Американци су приступили изради и невероватно прецизних справа за контролу ватре и откривања авиона на великим висинама и даљинама којима ће снабдети своје ПА батерије велике моћи дејства.

Али, каже генерал Колинс, сваког дана постаје све јасније да се приближавамо крајњој граници практичних могућности у производњи ПА средстава класичног типа и да је потребно тражити нова средства, која ће боље одговарати потребама будућности. Због тога Американци врше испитивања са противавионским ракетним зрнима (нарочито против авиона који носе атомске бомбе), у чему су већ постигли знатне резултате. Осим тога, припремају и нарочите V-бомбе које ће се употребљавати као далекометна артиљерија за дејство на већој дубини и за замену подршке тактичке авијације у данима када метеоролошки услови не дозвољавају употребу авијације.

Тактичка подршка из ваздуха. У сваком будућем рату успех операција на земљи зависиће више него икада од степена ваздушне подршке и снабдевања из ваздуха. Тактичком подршком авијације потребно је изолирати непријатеља и присилити га да иде у склоништа, што ће властитим сувоземним снагама омогућити слободу покрета и брзо савлађивање непријатеља.

Одлични резултати, које је авијација постигла у Кореји у подршци сувоземних снага, речит су доказ изванредних могућности модерне тактичке авијације.

Човек: најважније оружје. Човек је увек био најважнији елеменат свих армија. Наоружање које смо горе поменули, или оно чија се појава може очекивати у скорој будућности, намеће армији, више него икада досада, потребу да располаже врло великим бројем људи, који поседују техничка и научна знања. Међутим, армији су данас потребни не само технички припремљени људи, већ и људи који поседују највише врлине командовања и храбрости. Рат у Кореји и ово је јасно истакао, а америчке трупе су на Фусанском мостобрану показале да поседују и ове квалитете.

М. Д.

Милан Ђорђевић

НЕКЕ ТАКТИЧКЕ ПОУКЕ ИЗ РАТА У КОРЕЈИ

Војни дописник „Тајмса“ у броју од 14 марта 1951 године, анализирајући борбе у Кореји, долази до неколико закључака. Пре свега он сматра да се **савремене армије морају брзо прилагођавати условима земље у којој се боре и тактици непријатеља**, али одмах додаје да иако ово начело

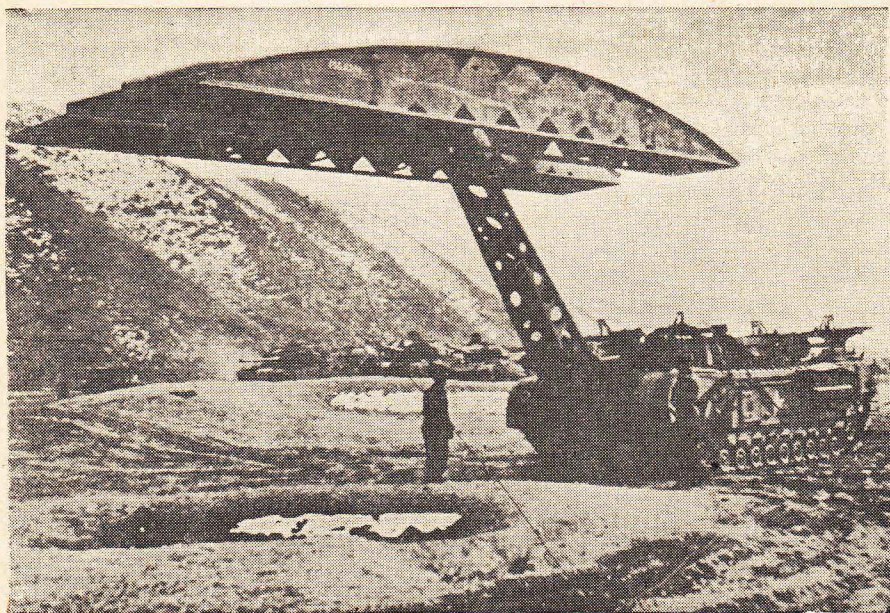
изгледа веома просто, оно се често врло тешко примењује у пракси. Док снаге Уједињених нација, а нарочито САД и Велике Британије, морају бити опремљене и обучене тако, да се могу борити на сваком терену и под свим условима, гдегод то ситуација будућег рата буде захтевала, а пре

свега за одбрану Европе, дотле непријатељ, као агресор, има могућности да унапред одреди тактику која ће најбоље одговарати условима изабраног ратишта. Дописник даље констатује да се садашња британска војна доктрина показала здрава и довољно еластична, јер је успела да се добро прилагоди конкретним условима корејског ратишта и да је требало доста времена док се схватило да **пешадија са лакоћом опремом, која се брзо и лако креће по сваком терену, има велику предност над пешадијом са тежом опремом која је везана за путеве и возила.** Већ је и читаоцима извештаја из Кореје досадило оно уобичајено „везан за путеве“, што је збиља претстављало дубоко укорјењену болест. У последње време видимо да су снаге Уједињених нација „сишле са друмова“ и показале се способним да туку непријатеља његовом сопственом тактиком, пробијајући се кроз корејске кланце брзо и одлучно.

„прса у прса“ врло ретка, јер се обично једна или друга страна повлачи пре но што би до ње дошло.

Иако земљиште у Кореји није погодно за тенкове, они су ипак од велике користи, јер јако утичу на морал кинеских трупа. Ово се нарочито показало у противнападима. Старо искуство, да локалне противнападе треба предузимати што пре, потврдило се и у Кореји. Међутим, прелазак у противофанзиву треба детаљно и систематски припремити. При свим разматрањима треба имати у виду да је корејско ратиште изразито планинског карактера, и да износи око 600 км по дубини и 150 км по ширини. Велики број речних токова и других препрека изазвао је потребу за тенковима носачима мостова (види сл. 1).

Извиђачка служба, а нарочито потреба за подацима о намерама и могућностима непријатеља, захтевала је ревизију старих

Сл. 1 — Тенк — носач мостова

Јуриш на бајонет показао се врло ефикасан против Кинеза. Бајонет се сматрао застарелим оружјем, ма да је и раније био више претња него неко оружје. Међутим, страх од бајонета учинио је да је борба

искустава. Нова искуства су показала да су најпоузданији они подаци о непријатељу који се добијају преко сопствених трупа, тј. непосредним додиром и енергичним радом патрола.

Ваздухопловство пружа драгоцену помоћ трупам у нападу и у одбрани, али, ипак, не толику колику би могло у другим условима. У земљи, као што је Кореја, чак ни потпуна надмоћност у ваздуху неће моћи сама да заустави ни непријатеља, који је технички слабије опремљен, ма да ће, наравно, много допринети томе, каже дописник.

Приликом **извођења одбране** запажени су масовни напади недовољно обучених кинеских трупа. Изненађујуће је како кинеске трупе брзо изналазе слабе тачке на фронту Уједињених нација и како масовно јуришају на њих. Поред тога, уочено је да Кинези отварају ватру на целом фронту да би најпре изазвали браниочеву ватру и открили његов положај и распоред, а затим прешли у масован напад.

Тактика инфилтрирања постала је у Кореји врло актуелна. Кинези се инфилтрирају ноћу, а напад предузимају обично пред свануће. Познато је да су се снаге Уједињених нација у почетку одмах повлачиле у нeredу испред оваких напада, јер нису имале искуства. Зато је био циљ да јединице сачувају своју кохезију, па макар и по цену привременог губитка иницијативе. Међутим, од Нове године ситуација се изменила. Распоред по дубини добио је изглед мреже са отпорним тачкама док је на „предњем крају“ остало сразмерно мање снага. Мале, чак и опкољене

групе држале су се чврсто, јер су снабдеване храном и муницијом из ваздуха све док не би биле ослобођене или појачане колонама које би се до њих пробиле да им пруже помоћ.

*

Сукоб у Кореји претставља посебан рат који се карактерише неодређеним политичким циљем и, можда, вештачким ограничењем ратовања. Из овог произилази посебан психолошки фактор који се одражава и на тактику дејства. „Војник се може борити исто тако добро за циљ који није узвишен као и за циљ који јесте, али он осећа потребу да тај циљ буде јасно одређен“, каже дописник.

Није тачно, као што се често тврди, да сваки нови рат доноси само нова искуства, већ он често потврђује поједина стара и истиче их над другима. У сваком случају, тактика се много брже мења и прилагођава новим условима борбе него стратегија. Овом линијом данас иде и рат у Кореји. Он донекле личи на један брзопокретан рат у Европи, а с друге стране, много потсећа на ратовање у џунгли. Зато он има своје посебне карактеристике. Али је битно да се извуче што више искустава, која ће моћи да се примене и на другим ратиштима, завршава војни дописник.

М. П.

Перишан

Потпуковник Ј. Ливингстон: ОДБРАНА АЕРОДРОМА У КОРЕЈСКОМ РАТУ

У америчком војно-инжињерском часопису од децембра 1950 изашао је чланак под горњим насловом¹⁾ од потпуковника Ливингстона, у коме разматра питања одбране аеродрома и улогу ваздухопловно-инжињерских јединица. Писац одмах наглашава да је и рат у Кореји доказао потребу тесне сарадње између сувоземних снага и ваздухопловства и колико је важна подршка копнених операција од стране ваздухопловства. Из овога излази и значај аеродрома, њиховог уређења и одбране од непријатељских напада како из ваздуха, тако и са земље. За непосредну подршку трупа из ваздуха аеродроми морају бити што ближе фронту и што боље обезбеђени

од непријатељског напада. Зато се са угрожених аеродрома, још пре почетка непријатељског напада, уклањају све ваздухопловне снаге, а појачање авијације уколико би било потребно, морало би доћи са других аеродрома.

Уколико се аеродроми налазе дубље у позадини, утолико је мања вероватноћа непријатељског напада са земље, изузев герилских напада и напада од инфилтрираних трупа. Међутим, код маневарског ратовања, где се врше брза напредовања или повлачења, као што је било код Поханга, Сеула и Сувона, одбрана аеродрома била је веома важна и тешка. Важност је утолико већа, уколико има мање аеродрома, нарочито у Кореји с обзиром на њен географски положај и удаљеност јапанских острва, као и испресецан и брдовит терен, где се тешко наилази на земљиште погодно

¹⁾ Lieut.-Colonel John Livingston: Defense of an Airfield, The Military Engineer, November — December, 1950, USA.

за аеродроме. У таквој ситуацији, одбрана аеродрома мора да падне на оперативне трупе које држе дотични део фронта. Исто тако, одбрана аеродрома мора пасти на терет оперативних трупа и тамо где се аеродром налазе на терену који још није очишћен од непријатељских делова, као и где постоји опасност напада непријатељских оклопних и моторизованих снага.

У осталим случајевима, када у близини аеродрома нема борбених јединица, или када се аеродром подижу на изолованим рејонима или неким острвима, за њихову одбрану користе се аеродромске инжињерске јединице. У таквим условима, основни борбени задатак инжињерских јединица (аеродромских техничких батальона) јесте одбрана аеродрома. Још при грађењу аеродрома, кад год то време, радна снага и материјална средства дозвољавају, уређују се и ватрени положаји за одбрану аеродрома. Јединице које су учествовале на изградњи аеродрома могу остати на њему и употребити се за његово обезбеђење као борбене јединице. Ова одбрана обично обухвата активну одбрану са ватреним наоружањем и пасивне мере заштите, маскирање, постављање разних препрека, спречавање спуштања непријатељских ваздушнодесантних јединица, ПТ одбрану, итд.

Командант аеродрома организује одбрану од свих врста могућих напада, како са земље, тако и из ваздуха, укључујући ту и бомбардовање и митраљирање из ваздуха. Искуство је показало да нападима ваздушнодесантних трупа обично претходи јако и дуго бомбардовање, као што је било северно од Фенџанга и касније код Сеула. Ове нападе врше добро извежбане трупе, обично у зору, ради постигнућа изненађења и што већег успеха. Ако су аеродроми близу фронта, највећа опасност напада постоји од оклопних и моторизованих јединица, а ако су аеродроми у близини мора, онда још и од искрцавања и бомбардовања са бродова. Поред тога, разни диверзанти, саботери, и петоклонаши могу да изврше нападе у свако доба, а нарочито пре и за време покушаја десанта са мора или из ваздуха.

Начелно, треба организовати активну одбрану, рачунајући на офанзивне акције, изненађење и покретљивост, а није препоручљиво пасивно чекати напад непријатеља. При планирању активне одбране треба нарочито регулисати употребу покретне резерве. Сем тога, све јединице у близини

аеродрома треба укључити у активну одбрану.

Аеродромске инжињерске јединице нарочито употребљавају митраљезе са више цеви и ПА топове 50 мм, који су подељени и за дејство против циљева на земљи. Јединице МПАА и ПАМ постављају се на аеродроме и у њиховој близини, на оближњим брежуљцима или зградама, уколико их има, да би се постигло што јаче ватрено дејство у свим правцима на непријатељске нисколетеће авионе. ПА оруђа 50 мм обично се постављају са обе стране и на крајевима писте. Сви ВП морају бити уређени за кружну одбрану са земље и за одбрану из ваздуха. За одбрану аеродрома примењује се групни систем, тј. по отпорним тачкама, које су у међусобној ватреној вези, образујући тако унутрашњу и спољну одбрану. Број и величина отпорних тачака зависи од јачине снага које организују и бране аеродром. Унутрашњи ватрени положаји непосредно заштићују писту аутоматским и другим ватреним оруђима, док спољни ватрени положај бране аеродром као целину, вероватне правце напада непријатеља, места за спуштање ваздушних десаната и путеве који воде ка аеродрому.

Покретна резерва има велики значај за успешну одбрану. Њена јачина одређује се према јачини снага које бране аеродром. У покретној резерви треба да буду и тенкови и оклопни аутомобили, уколико их има, као и камиони са борцима. Да би резерва могла успешно да изврши постављене задатке, неопходно је благовремено извршити све потребне потребе и изградити нове путеве, ако за то има времена и могућности.

Ровови, левкови и разне врсте рупа, уређују се као препреке против спуштања непријатељских авиона. Заклони за једног или два стрелца користе се и као осматрачнице (објавнице), које могу бити израђене и на дрвећу. Добро маскирани заклони за аутоматска оруђа треба да омогуће дејство не само на циљеве на земљи, већ и на авионе, нарочито нисколетеће. При даљем уређивању аеродрома могу се изградити заклони против притиска од експлозије бомби и артиљерских зрна и парчади. Жичне препреке постављају се око главних објеката и стрељачких ровова, а ради што бољег маскирања, поред живице, жаркова и ограда. Ове препреке обавезно треба да буду брањене ватром.

Артиљерија, уколико је додељена, треба да буде постављена са стране аеродро-

ма, на подесним положајима за дејство против авиона који се спуштају са десантним трупима, као и тенкова при нападу са земље.

Командно место бира се обично у рејону одбраненог положаја, одакле се може постићи најбоље осматрање и добра веза. Знак за узбуну мора да се добро чује и да је тачно одређен за све случајеве, као: општа узбуна, напад из ваздуха, ваздушни десант, напад са мора, напад бојним отровима, напад тенкова, итд. Командно место мора имати добру везу са свим осматрачницама и јединицама одбране аеродрома.

Треба предузимати и све остале одбранене мере, као патролирање и осматрање око аеродрома и међупростора, отпорних тачака и ватрених положаја. Ваздухопловнотехничке јединице, наоружане лаким и ручним бомбама (ручне бомбе, бајонети, чак митраљеви и пиштољи), могу се употребити за борбу на аеродрому или у његовој непосредној близини.

У извесним случајевима, кад то тактички услови захтевају, биће потребно да се благовремено прекине одбрана аеродрома и да се отступи. Основна је ствар да се за овакве случајеве припреми план за по-

влачење. Планом треба увек предвидети више путева за повлачење. При повлачењу треба дати првенство евакуацији опреме, машина и аеродромског персонала, што спада у дужност помоћних јединица и служби. Такође треба предвидети уништавање докумената и материјала који се не може евакуисати. Једну чету, начелно, треба одредити за заштитницу, док се све остале јединице повлаче по плану.

Ако се нема довољно времена за повлачење опреме, онда треба уништити или онеспособити оно што је најважније, тако да је непријатељ не може користити.

Уништавање опреме наређује командант ваздухопловне дивизије или старшина више команде. Сва возила покретне опреме уништавају се на путевима и постављају за запречавање. Уништавање опреме може да се врши помоћу булдожера, експлозива, дејством из митраљеза или аутомата.

Као што се из свега изложеног види, једна од основних црта рата у Кореји јесте да све јединице морају бити оспособљене за борбу и самоодбрану, и то како оне на фронту, тако и оне у дубокој позадини.

У. В.

Урош Вукосавић

Капетан Пјер Вианеј: ПРАВИЛАН РАСПОРЕД ЉУДСТВА У САВРЕМЕНОЈ АРМИЈИ¹⁾

Савремени рат је машински рат. Због тога у оружане снаге све више продире техника — аутоматизација, механизација и моторизација, што захтева велики број специјалиста који се не могу створити ни лако ни за кратко време. Чланак капетана Вианеја обрађује проблем како оружаним снагама у што краћем времену обезбедити таквога човека. У том циљу он предлаже да се у Француској армији предузму крупне реформе на пољу народне одбране које би захватиле предвојничку обуку, војнотериторијалне органе, систем наставе, а у вези са тим и реорганизацију целокупне сувоzemне војске. Француско ратно ваздухопловство и Ратна морнарица, као видови оружаных снага у којима техника долази до нарочито видног изражаја, усвојили су

нове методе који им обезбеђују правилну поуну. Једино сувоземна војска иде још старим колосеком који писац сматра да више не одговара потребама савремене армије. Велика потражња у разним специјалистима од стране свих видова оружаных снага моћи ће се обезбедити само правилним избором људи за свако формациско место. Све то, међутим, моћи ће се урадити ако се буду примењивали савремени научни методи — ако се буде позвала у помоћ „наука о човеку“ — психотехника. Она треба да утврди способност човека за извесан посао, тј. да нађе човеку оно место у армији на коме ће бити најбоље искоришћен. На тај начин побољшаће се успех у настави, смањиће се број несретних случајева и постићи ће се огромне уштеде у наставном особљу, погонском материјалу, возилима, муницији, наставним реквизитима, односно, укупно узев, у новцу. Од колике је важности примена ових научних метода у распореду људства писац наводи

¹⁾ La mise en place des hommes dans l'Armée moderne — capitaine Pierre Vianay — Revue de défense nationale, avril et mai 1950, Paris.

пример да је психотехничком службом утврђено да 26% становника Француске није способно за шофере.

Француско ваздухопловство у том циљу прима све регуте у наставне центре на заједничку тромесечну обуку. Ту се сваки регрут подвргава испитивању из општих и техничких знања, као и путем психотехничких тестова. Резултати ових испитивања служе као критеријум за одређивање сваког појединца на формацијом предвиђена места за која се усавшавају на разним курсевима и школама који трају од 5 недеља (на пример за куваре) до 3 године (за официре механичаре). Сличац систем одабирања и наставе усвојен је и у Ратној морнарици.

У сувоземној војсци регрутовање се врши још по старом систему. Пошто се регрути примају двапут годишње, рад трупних јединица још је више отежан. С друге стране, војнотериторијални органи нису у стању да проуче сваког човека и да га упуте на такво место у оружаним снагама које би најбоље одговарало његовим способностима. Они су претрпани разним подацима који се код њих стичу, а које не могу искористити, па се због тога све ради од ока тако да се чине крупне грешке при распореду регрута. Писац сматра да овај начин више не одговара једној савременој армији и предлаже да се изврше корените измене целог система на следећи начин:

1. — **Служба предвојничке обуке** треба да се организује и тешке повезе са војнотериторијалним органима. Она би, поред наставе, имала да врши и поделу људства на категорије према занату, степenu образовања, физичкој способности, итд.

2. — **Регрутна служба војнотериторијалних органа** на основу података предвојничке обуке, делила би регрути контингент на четири вида оружаних снага: сувоземну војску, ратну морнарицу, ратно ваздухопловство и индустријску војску, и упућивала би га у наставно-селекционе јединице (центре) одговарајућих видова оружаних снага.

3. — **Наставно-селекционе јединице**, у оквиру свога вида оружане снаге, изводиће би једнаку тромесечну обуку, са свима регрутима, вршиле разврставање људства по специјалностима и упућивале га директно на формацијска места у јединице, или на специјализацију на разне курсеве или школе, одакле би по завршеном школовању одлазили у борбене јединице.

4. — **Борбена јединица** изводила би даљу заједничку обуку са већ у основи обученим војницима. А да би се овај задатак могао извршити, писац предлаже да се организација за предвојничку обуку оспособи и специјализира у категорисању људства за потребе његовог лаког разврставања у видове оружаних снага и да се органи предвојничке обуке овласте да убудуће могу позивати регуте у центре предвојничке обуке два пута на по седам недеља, а више пута на по три дана. Осим тога, по његовом мишљењу, садање мале центре требало би спојити у веће центре, у којима би се могло организовати одговарајуће испитивање будућих регрута.

Задатак предвојничке обуке био би, да се кроз наставу и разним научним испитивањем дође до правилног категорисања људства према његовим способностима.

Писац сматра да би људство требало делити на пет категорија:

1. — руководиоци и техничари земље — будући руководиоци оружаних снага (на пример студенти техничари, итд.);

2. — цивили и војни специјалисти (високо квалификована лица), на пример механичари за моторе, радиомеханичари, који се могу употребити за исте дужности у армији;

3. — занатлије — будући квалификовани борци;

4. — обученији радници — будући борци специјалисти;

5. — остали — неквалификована лица — будућа расположива резерва у људству.

За сваког учесника предвојничке обуке водио би се посебан досије података који би се састојао из три дела:

— **општег**, у који би се уводили подаци прикупљени при извођењу наставе, гађања, спортске способности и резултати, моралне особине, итд.;

— **медицинског**, у који би се уводили резултати радио и серолошких испитивања, разна мерења, испитивања чула вида, слуха, итд., која се врше по ланчаном систему; и

— **психотехничког**, у који би се уводили подаци о способностима за занимања и занате, узимајући у обзир и разне сведоче, дипломе, уверења, итд. Ова испитивања треба да открију и латентне способности сваког појединца, које дотле још нису дошле, или нису могле доћи до изражаја, а за које дотични можда и не знају. Ово је један од најважнијих задатака овог испитивања.

Предвојничка обука и рад на разврставању људства имали би се обављати у центрима, у којима би био уско повезан рад органа предвојничке обуке и регрутних органа. Кроз један центар требало би да прође годишње око 10—13.000 људи, тако да би за регрутни контингент Француске од око 300.000 људи било потребно 25—30 оваквих центара, тј. по један на свака 2—3 департмана.

Радно особље центра било би подељено на 4 секције: командно-наставну, лекарску, психотехничку и секцију за разврставање. Прве три секције радиле би свака по својој грани и водиле одговарајуће делове досијеа за сваког регрута, а секција за разврставање, у којој се налазе и претставници свих видова оружаних снага и специјалисти за радне односе, имала би да даје тачну оцену дотичног лица на основу сва три дела досијеа и да га на основу тога разврста у одговарајућу категорију.

У овоме центру вршило би се и одвајање неспособних за војну службу, а на основу лекарске и психијатриске оцене.

Дужност регрутних органа војнотериторијалне службе била би да саставља одговарајуће статистичке податке о регрутном контингенту, који ће послужити као основа за разрез регрута и да их доставља Министарству народне одбране. Штабови видова оружаних снага достављали би Министарству народне одбране требовања за попуњу својих јединица. На основу ових докумената Министарство народне одбране вршило би разрез регрута на поједине видове оружаних снага, а ови би затим одредили у које ће се наставно-селекционе јединице регрути упутити. Према томе, војнотериторијални органи имали би да изврше разрез регрутних контингената, који је израдило Министарство народне одбране и да упућују регруте у наставно-селекционе јединице које су одредили штабови оружаних снага. Као што се из предњег види, писац предлаже да органи предвојничке обуке преузму на себе стварно извршење регрутовања.

Наставно-селекционе јединице, сувоzemне војске имале би двојаки задатак:

1. — Да са свим регрутима, без обзира на њихову будућу војну специјалност, изврше тромесечну пешадиску обуку зајучно са одељењем. По мишљењу писца савремени рат је показао, да је ово неопходно за све родове и службе (потреба одбране од партизанских јединица и ваздушних десаната). С обзиром на овакву намену, а да би се уједно задовољила тради-

ција, јединица би могла носити назив „наставни пешадиски пук“.

2. — Да изврши војно разврставање регрута с обзиром на његова знања донета из грађанства, успех у обуци, и склоности констатованих у току психотехничких испитивања, упућујући регруте по завршетку обуке било директно на формациска места, у јединице и установе (на пример, изучене занатлије из грађанства, који треба да заузму иста места у војсци) или у поједине школе за специјализацију (као на пример у шоферску школу, центар снајпериста, итд.).

Овакви задаци захтевају, да особље наставно-селекционе јединице познаје, с једне стране, све занате у грађанству (списак заната који имају одговарајуће бројне ознаке), а с друге, да познају сва формациска и радна места у војсци.

Разврставање регрута вршило би се на основу испитивања досијеа примљених за сваког појединца од стране војнотериторијалних органа и на основу сопственог испитивања у току тромесечног боравка у наставно-селекционој јединици. То значи да би требало продужити рад на регрутном досијеу који је обрађивала организација предвојничке обуке, а који би се састојао, као што је речено, из наставног, медицинског и психотехничког дела.

Наставно-селекциона јединица састојала би се из:

— командне чете (вод за разврставање регрута, санитетски и психотехнички вод и административно одељење);

— око шест наставних батаљона, сваки од по пет чета, од којих би четири увек биле попуњене, а једна празна (припрема за пријем нових регрута и одсуствовање особља). Свака чета имала би око 140 регрута тако да би се у јединици налазило увек око 3.300 регрута, и да кроз јединицу годишње прође око 13.000 регрута. Према томе, било би потребно 20—30 наставно-селекционих јединица за годишњи контингент од 300.000 људи.

За сваку чету писац предлаже: 2—3 официра испитивача, који би припадали разним родовима војске, 4 подофицира командира вода, 8 подофицира наставника и 1 дактилограф.

Сваке недеље вршила би се попуна регрутима 1—2 чете тако, да би свака чета годишње примала регруте по четири пута.

Улога официра наставних чета не би била само да изводе наставу, већ да кроз наставу са максимумом објективитета сва-

ком војнику одреде специјалност за коју треба да се оспособи у току војнога рока, а најмање са 60% тачности, док би психотехничка служба имала да провери правилност њихове одлуке и да доврши осталих 40% послова.

Психотехнички вод вршио би своја испитивања махом путем масовних тестова, — док би се само мањи део регрута подвргавао индивидуалним тестовима.

Предлог за распоред на одговарајућу војну специјалност треба да буде довољно еластичан и да садржи 2—3 решења. На основу ових предлога наставни органи треба да врше одређивање регрута у разне школе специјалиста, а у духу података организациског бироа о броју упражњених формацијских места.

Ове наставно селекционе јединице треба да буду тако попуњене да могу подмирити све школе и курсеве специјалиста за попуњу једне велике јединице (на пример, корпуса). На овај начин, корпус би имао своју наставну и територијалну аутономију.

Да би ова савремена гледишта могла продрети, писац сматра да би на чело психотехничке службе морале да буду одређене јаке и утицајне личности. У противном, неће се моћи сломити отпор који се у том погледу јавља. Због специфичних услова, под којима се у току прошлог рата налазила, Француска је на томе пољу заостала и нема одговарајућа ратна искуства да би се увидела практична потреба овако радикалних промена. Због тога писац предлаже да се користе искуства која су на томе пољу стекле Канада, САД и Енглеска, као и искуства француског Ратног ваздухопловства и Ратне морнарице.

Писац закључује свој чланак констатацијом да савремена армија императивно захтева распоређивање људи помоћу научних метода. Он увиђа да би уношење овакве новине изискивало радикалну реорганизацију целе сувоzemне војске, али сматра да је она живи организам који мора да се прилагођава савременим условима живота и рада, јер ће у противном бити осуђена на пропаст. Стари методи рада не могу бити више пуноважни, а старе кадрове треба продрмати, јер застарели дух мисли да ствари не могу ићи другим током но што су ишле. Само крупним реформама моћи ће се створити савремена Француска армија.

Чланак капетана Бианеја интересантан је, јер правилно запажа проблеме који се

намећу свакој, па и нашој Армији. Овај проблем појављиваће се у све акутнијој форми уколико индустријализација наше земље буде расла и достигала већи ниво, јер ће машинизација постајати све јача, а број специјалиста који долазе из грађанства и који су потребни армији све већи. Међутим, чланак има крупан недостатак, што писац није размотрио питање у целини, већ се задовољио, углавном, само решењем проблема до упућивања регрута на специјализацију, односно у борбене јединице. Да је размотрио и проблем продаје наставе, дошао би, вероватно, до закључака који би, можда, указали на потребу бољег прилагођавања целог система специјалној и заједничкој војној настави. По његовом предлогу наставно-селекционе јединице заиста би добро функционисале и биле би запослене преко целе године. Сваке недеље 1—2 чете примале би регруте, тј. по мери како може обављати послове медицинска и психотехничка служба тих јединица. Али то значи да би и сваке недеље из 1—2 чете излазили регрути, који су прошли основну пешадиску обуку и предвиђена испитивања. Те регруте треба распоређивати и са њима отпочети специјалну наставу, односно заједничку наставу, ако им специјална наставка није потребна. Како писац то замишља, није изнео, а то је баш оно битно, јер се основна обука и разврставање врши за рачун специјалне и заједничке обуке, а не обратно. Систем основне обуке и начин разврставања морају бити подређени специјалној и заједничкој обуци. Како би се могла организовати заједничка и специјална обука, ако би регрути излазили из наставно-селекционих јединица сваке недеље? На то питање писац није одговорио. Сем тога, предложени систем условљава три врсте јединица и школа: наставно-селекционе јединице у којима се врши основна пешадишка обука; јединице, курсеве и школе за специјализацију; борбене јединице и установе за заједничку обуку, што претставља знатну компликацију, али се тиме свакако добија у бојној готовости борбених јединица којих би, наравно, морало бити знатно мање него код досада уобичајеног система наставе. Према томе, чланак је значајан због актуелности проблема које писац покреће, али конкретни предлози за решење проблема могу бити предмет оправдане критике.

В. К.

Коло